

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav jižní a centrální Asie

Studijní obor: Indonesistika

Bakalářská práce

Johanka Troupová

**Indonésané v Československu: zvláštní případ politické emigrace ovlivněné indonéskou
tragédií z let 1965-1966**

Indonesians in Czechoslovakia: A Special Case of Political Emigration Influenced by the
Indonesian Tragedy in 1965-1966

Vedoucí práce: PhDr. Michaela Budiman, Ph.D.

Praha 2020

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucí práce, PhDr. Michaele Budiman, Ph.D. za odborné konzultace, ochotu a trpělivost, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala. Dále bych ráda poděkovala informátorům za spolupráci při získávání údajů pro praktickou část. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svému otci, který kvůli své zvědavosti do problematiky práce pronikl a při psaní mi byl velkou oporou.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 14.5.2020

.....

Johanka Troupová

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je zmapovat situaci a postavení občanů Indonésie, kteří od šedesátých let minulého století trvale žijí na území České republiky, a přinést shrnutí poznatků na základě dostupné literatury, historických souvislostí, a především na základě terénního výzkumu opřené o rozhovory s Indonésany. Dále se snaží zjistit jejich motivaci pro život ve střední Evropě, zkoumá, jak udržují vzájemné kontakty mezi sebou v nové domovině, ale i s rodinou v Indonésii. Práce je zaměřena na zvláštní případ úzké skupiny bývalých indonéských studentů.

Úvodní část se zabývá politickými událostmi a poměry v Československu, danými jeho příslušností k Východnímu bloku. S tím souvisí i vznik Univerzity 17. listopadu. Další část je věnována politickým událostem v Indonésii během padesátých a šedesátých let, především pak prezidentům Sukarnovi a Suhartovi. Na závěr je představena praktická část, interpretace a analýzy dat získaných z rozhovorů s Indonésany, kteří v České republice žijí více než šedesát let.

Práce přinesla nové zjištění z hlediska typologie migračních procesů, dočasný studijní pobyt se změnil na vyhnanství a posléze na trvalou celoživotní emigraci.

Klíčová slova: Indonésané, Indonésie, Česká republika, Československo, migrace, bývalí studenti, Sukarno, Suharto

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to map the situation and status of the Indonesian citizens, who have lived in the Czech Republic since the 1960s. This thesis provides a summary of research based on available literature, historical context and extensive field research based on interviews with Indonesians. The aim of the research is firstly to discover the motivation of Indonesians for living in Central Europe, and latterly to examine their reasons for keeping, not just their mutual contact in Czechoslovakia, but also with their families back home.

The topic focuses on one particular case of a small group of former Indonesian students. The introductory part of the thesis deals with the contemporary political events and situation in Czechoslovakia, given the predominance of the Eastern Bloc. This is related to the establishment of the November 17 University. Following part is devoted to the political events in Indonesia during the 1950s and the 1960s, primarily involving presidents Sukarno and Suharto. The final part of the thesis contains the practical part of the work, the analysis of the data from the interviews with the Indonesians, that have lived in the Czech Republic for more than sixty years.

This thesis brings new findings in the typology of the migration processes. The temporary academic stay of the Indonesian students evolved into exile and later on into a permanent life-long emigration.

Keywords: Indonesians, Indonesia, Czech Republic, Czechoslovakia, migration, former students, Sukarno, Suharto

Obsah

1. ÚVOD	6
2. MIGRACE	8
2.1. Indonéský odkaz v Nizozemsku	9
3. POLITIKA ČSSR	11
3.1. Univerzita 17. listopadu	12
3.2. Podmínky pro studium v ČSSR	13
4. OD SUKARNA K SUHARTOVI – OD DEMOKRACIE K AUTORITÁŘSTVÍ.....	15
5. INDONÉSKÁ TRAGÉDIE V LETECH 1965 – 1966	19
5.1 Film Způsob zabíjení (The Act of Killing)	23
6. VÝVOJ V INDONÉSII PO ROCE 1966.....	24
6.1. Film Dopisy z Prahy (Surat dari Praha).....	27
7. INDONÉŠTÍ STUDENTI V ČESKOSLOVENSKU	30
7.1. Sarodjo Siswartono	36
8. ZÁVĚR	38
POUŽITÁ LITERATURA.....	39
Literární zdroje	39
Internetové zdroje	40
Audiovizuální zdroje.....	40
PŘÍLOHY	41

1. ÚVOD

Zjevným paradigmatem Indonésistiky jako svébytného oboru studia asijských kultur v České republice musí být hledání vztahových spojnic mezi tak vzdálenými teritorii jakým je Indonéské souostroví na jedné straně a Česká republika jako malá středoevropská země na straně druhé.

Přes nesmírné vzdálenosti a navzdory klimatickým, přírodním i kulturním rozdílům je jisté, že síť vztahů a kontaktů s Evropou se začala odvíjet již v raném novověku a s postupujícím technickým pokrokem a rostoucí globalizací ve 20. století nabývala na intenzitě. S ohledem na tyto obecně platné skutečnosti byla zformulována základní otázka předkládané práce. Tedy – na jakých principech a zda vůbec mohou tak vzdálené kultury generovat lidské kontakty a jaký je jejich charakter.

V průběhu práce se ukázalo, že téma v sobě zahrnuje neobyčejně zajímavé a dosud ne dosti přehledně artikulované historické a kulturněpolitické souvislosti. Práce tedy byla konkretizována od nutných obecných formulací emigračních procesů k výseči obrazu doby jejímž projevem jsou osudy zvláštní skupiny Indonésanů žijících na území Čech od šedesátých let 20. století.

Odborných prací zabývajících se problematikou studia zahraničních studentů v Československu, popřípadě v České republice, existuje řada. O životech indonéských studentů sice vyšlo v průběhu let množství článků, proběhla řada rozhovorů v médiích atp., ale samostatná práce zabývající se touto problematikou publikována nebyla. Žijící skupina bývalých indonéských studentů, přicházejících do Československa na začátku druhé poloviny 20. století není příliš početná. Předkládaná práce však osvětlí, proč je důležité této zvláštní menšině věnovat pozornost.

Pro pochopení problematiky je nevyhnutelné nastínit situaci v socialistickém Československu. Zmínit jakou roli hrály země, které byly součástí tzv. východního bloku a jaký byl záměr každoročního zvyšování počtu zahraničních studentů z celého světa. Pozornost bude věnována založení Univerzity 17. listopadu, jejímu charakteru, podmínkám přijímání a například i problematice výuky českého nebo slovenského jazyka. Neméně důležité je objasnit vývoj politických událostí v Indonésii, jak v šedesátých letech minulého století, tak i události, které jsou spojeny se vznikem samostatné nezávislé země. Připomenut bude charakter politiky prvních dvou prezidentů Indonésie, kteří měli velký vliv na vývoj událostí v zemi ve druhé polovině 20. století.

Jak již bylo zmíněno, daná problematika není dosud v odborné literatuře příliš reflektována, a proto hlavním zdrojem pro teoretickou část práce byly dostupné historické prameny, archiv Ministerstva zahraničních věcí i filmové dokumenty opírající se o autentické vyličení historických událostí. Nejdůležitějším zdrojem celé práce jsou samotní bývalí indonéští studenti, kteří do Československa přijeli v šedesátých letech 20. století, a kteří pomocí standardizovaného rozhovoru podávají svědectví o situacích, které zažili. Původním záměrem bylo pracovat se širším vzorkem respondentů, aby obraz událostí z šedesátých let byl co nejobjektivnější. Ukázalo se však, že z původního celkového počtu bývalých indonéských studentů (cca 200 studentů) žije v České republice již jen přibližně dvacetičlenná skupina, ne všichni z ní však byli v době zpracování tohoto úkolu schopni a také ochotni spolupracovat. A to zejména vzhledem k jejich pokročilému věku a zdravotnímu stavu. Objevil se i případ bývalého studenta, pro něhož jsou události z šedesátých let stále natolik traumatizující, že je pro něj těžké o nich i po takové době otevřeně mluvit. Celkově bylo osloveno šest potenciálních respondentů, z nichž tři s rozhovorem souhlasili.

Práce má odpovědět na otázku, jak bývalí studenti pohlížejí na změny, které se v Indonésii udály za posledních sedmdesát let, s tím souvisí také jejich pohled na prvního i druhého prezidenta Indonésie. Dále jsou zmíněny některé z jejich zkušeností s přijetím ze strany Čechů v době, kdy Československo bylo součástí východního bloku a také to, zda se setkávali s jakoukoliv formou rasismu či xenofobie. Předmětem výzkumu bylo rovněž zjistit, proč si vybrali právě Československo a po jaké době a za jakých okolností se do rodné země mohli vrátit a popřípadě jaké jsou jejich kontakty s rodinou na druhé straně světa. Před rozhovorem byli dotazovaní seznámeni s účelem rozhovorů a souhlasili se zveřejněním osobních údajů.

2. MIGRACE

Migrací obvykle rozumíme přesouvání jednotlivců nebo skupin obyvatelstva z jednoho území na jiné. Za její znak se také považuje úmysl lidí se v nových teritoriích usadit a to nastálo, či jen na určitou dobu. Historicky lze na tyto pohyby pohlížet jako na zásadní způsob rozšíření lidstva po celé planetě. Odehrávaly se ve vlnách, které mohly být vyvolány různými příčinami. Nejprve šlo patrně o nalezení nových lovišť a příhodnějších podmínek pro získávání obživy obecně. Později přibyly vedle důvodů změn klimatu i další – politické, náboženské, ekonomické, popř. se mohlo jednat o kombinaci důvodů několika.

Fenomén migrace není přímo předmětem této práce, avšak pro uvedení do kontextu je třeba ujasnit určité pojmy. Protože může mít množství různých důvodů, existuje mnoho teorií, které se zabývají právě jejím vznikem, historií a typologií.

Při rozdělení podle území se dá hovořit o migraci mezinárodní a vnitřní. Termín mezinárodní migrace se používá v případě pohybu mezi jednotlivými státy, kdy člověk přichází za lepšími, pro něj z jakéhokoliv důvodu atraktivnějšími nabídkami. Ke změně bydliště dochází tehdy, kdy původní teritorium nespĺňuje jeho představy o způsobu života. Termín vnitřní migrace se používá v případě přemísťování uvnitř jednoho státu, je celkově čtenější a pro dané obyvatele mnohem jednodušší než ta mezinárodní. Dále lze rozlišovat trvalé přesídlení a na druhé straně jen dočasné přestěhování. V prvním případě odchází jedinec ze země natrvalo, bez úmyslu se do domovské země vrátit. Při dočasném přestěhování je u osob výrazný záměr se do své země vrátit. Dále lze rozlišovat migraci dobrovolnou (změna bydliště za účelem práce, přistěhování za rodinou, touha po poznávání nových kultur, příležitost lepšího studia atd.), kdy jde o svobodné rozhodnutí daného jedince a nedobrovolnou, kdy je člověk donucen domov opustit na základě nežádoucích změn v jeho zemi (změny politické, environmentální, ekonomické a další).¹

Tato práce ovšem pojednává o lidech, kteří v šedesátých letech minulého století odjeli původně pouze za studiem do střední Evropy a po dokončení vysoké školy se chtěli vrátit zpět do jejich původní země. Politické změny a nástup Suhartova² režimu v jejich rodné Indonésii jim v tom fatálním způsobem zabránily.

¹ SOBOTKOVÁ 2006, str. 19.

² Suharto – druhý prezident Indonéské republiky, viz kapitola 3.

Z hlediska typologie lze tedy říci, že se jedná o zvláštní případ, v němž se studijní pobyt, který rozhodně nebyl původně zamýšlený jako definitivní odchod z vlasti, se stal dlouhodobou a zpočátku nedobrovolnou emigrací vyvolanou politickou změnou v Indonésii. Nyní je k trvalému pobytu v České republice přihlášeno 113 Indonésanů, k přechodnému pak 265.³

2.1. Indonéský odkaz v Nizozemsku

Pro srovnání stojí za pozornost zcela odlišná situace Indonésanů v Nizozemí. Dvě stě let koloniální nadvlády v indonésském souostroví má dnes jako důsledek největší indonéskou komunitu žijící v Evropě. Podle statistického úřadu tvoří Indonésané 2,4 % z celkového počtu šestnácti milionů obyvatel země,⁴ a to je více než 380 000 obyvatel.

Nizozemci měli v souostroví hlavní postavení od roku 1602, kdy vznikla Nizozemská východoindická společnost (VOC)⁵. Společnost se stala dominantní silou v souostroví a po bankrotu VOC prohlásila nizozemská vláda Holandskou východní Indii (dnes Indonésii) za svou kolonii. Nadvláda trvala až do konce druhé světové války a v srpnu 1945 se Indonésie stala nezávislým státem v čele s prvním prezidentem Sukarnem.⁶

Nizozemský vliv je v Indonésii patrný i v současnosti. Promítl se do jazyka (mnoho indonéských slov pochází právě z nizozemštiny⁷), do architektury (v indonéských městech stále existují celé čtvrti vystavěné v koloniálním období) a v neposlední řadě lze tento vliv rozpoznat i u některých vrstev obyvatelstva. Nizozemci zastávali místa na úřadech i ve vládě, za tzv. *blijvers* byli označováni trvale usazení nizozemští úředníci, kteří si zvykli na pohodlný život a často byli obklopeni služebnictvem a otroky.⁸ Byli to kolonizátoři, kteří se rozhodli v Indonésii zůstat natrvalo. Jejich záměrem bylo využívat výhod jejich postavení a zachovávat způsoby života a kulturu vycházející z evropských tradic. V této době se množily sňatky mezi Evropany a indonéskými domorodci. A tak docházelo ke smíšeným sňatkům, z nichž se pak rodili

³ Ministerstvo vnitra české republiky: MZČR [online]. 2019 [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?fbclid=IwAR0nyl4KgsGn-JR0yAxzOJRaSQrBCkCyU38n30mnSyPB_GWW44tDYkTTMGU

⁴ Akontrust: Naše znalosti, Nizozemsko [online], Poslední aktualizace 27.12.2019 [cit.27.12.2019]. Dostupné na: <https://www.akont.cz/nase-znalosti/prehled-jurisdikci/nizozemsko.html>

⁵ VOC – nizozemsky – Vereenigde Oost-Indische Compagnie, společnost založena Johanem van Oldenbarneveltem za účelem dosažení co největšího zisku z námořního obchodu mezi souostrovím a Evropou, společnost existovala od roku 1602 do roku 1800.

⁶ Sukarno – první prezident Indonéské republiky, viz kapitola 3.

⁷ Například: *wortel – mrkev, kamar – pokoj, wastafel – umyvadlo.*

⁸ PETRŮ 2008, str. 45.

nizozemsko-indonéští míšenci. Naopak ti obyvatelé, kteří se po čase chtěli do rodného Nizozemí vrátit, byli označováni jako *trekkers*.

Když se Nizozemci v rámci dekolonizace Indonésie začali v průběhu 20. století vracet do své země, často si s sebou brali svoje nizozemsko-indonéské rodiny. A tak začala vznikat největší indonéská komunita v Evropě.

Indonéský odkaz je v dnešní době v této zemi patrný. V první řadě je zapotřebí zmínit Univerzitu v Leidenu, která má ve spolupráci s Indonésií dlouholetou tradici v oboru studia Jihovýchodní Asie. Během desetiletí úzké spolupráce se rozvíjely vztahy s indonéskými vědci, indonéskými univerzitami a s vládními institucemi, a to je důvod, proč se Univerzita v Leidenu stala důležitým cílem indonéských vědců a studentů. Neopomenutelnou částí univerzity je knihovna, která obsahuje největší asijskou sbírku knih v Evropě, včetně největší indonéské sbírky na světě.⁹

Dalším podstatným odkazem jsou muzea, která vystavují sbírku indonéského umění jak ze současnosti, tak z koloniálního období. Například The Nusantara Museum in Delft se zaměřuje na indonéskou historii a kulturu a snaží se ukázat 400 let dlouhý vztah mezi Nizozemím a Indonésií.¹⁰

V neposlední řadě stojí také za zmínku nizozemští autoři, kteří se zabývají indonéskou problematikou. Popisují Indonésii v době koloniální nadvlády nebo jaký odkaz po sobě Nizozemci v souostroví zanechali. Mezi takové autory řadíme například Helly Hass, Johana Fabriciuse nebo Eduarda Douwes Dekkera.

⁹ *Leiden-Indonesia* [online]. The Netherlands: Leiden University [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://www.universiteitleiden.nl/en>

¹⁰ Nusantara Museum. *.html* [online]. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://delftnetherlands.com/museums/nusantaramuseum.html>

3. POLITIKA ČSSR

Situace po druhé světové válce v Evropě a ve světě byla poznamenána nástupem vítězného Sovětského svazu k plánované světovládě. Myšlenka socialismu vítězstvím nad fašismem neobyčejně posílila a za pomoci vnitřního vývoje i vnějšího mocenského tlaku došlo ke vzniku tzv. socialistického tábora, který vytvořil Sovětský svaz se svými zejména středo a východoevropskými satelity, jejichž vlády byly zcela nebo téměř zcela podřízeny Moskvě. Tento vzestup měl pak pokračovat šířením myšlenek marxismu i v ostatních zemích světa. Vhodná půda pro tuto postupnou indoktrinaci byla spatřována v rozvojových zemích Asie, Afriky i Latinské Ameriky.

Československá republika, (od roku 1960 Československá socialistická republika) byla součástí sovětského mocenského bloku, byla členem Varšavské smlouvy a Rady vzájemné hospodářské pomoci.¹¹ Přikláněla se k sovětské mezinárodní politice a její hlavní myšlenky pokládala za své.

Součástí Moskvou diktované zahraniční politiky bylo mimo jiné zrekrutovat vysokoškolské studenty z těch zemí, kde byla budována socialistická vláda, a přimět je, aby výměnou za stipendium studovali v socialistickém Československu. Studium bylo nabízeno především studentům z rozvojových zemí, ze zemí třetího světa, nebo z těch zemí, které se teprve nedávno zbavily koloniální nadvlády, která je sužovala třeba i po dobu několika desítek let. V největší míře šlo ale o studenty ze socialistických států Evropy jako je Albánie, Bulharsko nebo Maďarsko. Z Asie se jednalo nejvíce o studenty z lidově demokratických států, jako je KLR, Čína nebo Mongolsko. Z Afriky například z Egypta nebo z Ghany. A ze států, které se nepřihlásily k socialistické ideologii šlo o studenty z Indonésie nebo ze Spojených Arabských Emirátů.¹²

Stipendia a možnost studia na vysokých školách začalo studentům z rozvojových zemí Československo nabízet již od roku 1956. Každým rokem se poté počet studentů zvyšoval a ke konci padesátých let studovalo na československých vysokých školách přibližně 1 600 studentů z 55 zemí světa.¹³

¹¹ NNAJI 2018, str. 13.

¹² NNAJI 2018, str. 21.

¹³ MEDVECOVÁ 2015, str. 132-136.

3.1. Univerzita 17. listopadu

Nejprve byla zřízena zvláštní katedra pro cizince na VŠE, a to také znamenalo největší počet zahraničních studentů na vysoké škole. Záměrem Sovětského svazu a jeho vedení bylo budovat vzdělávací zařízení pro studenty ze států, které byly nakloněny socialistické ideologii. Tyto školy měly vychovávat mladé lidi v duchu marxismu a po ukončení studia se absolventi měli vracet do svých mateřských zemí a tam šířit socialistické a revoluční myšlenky. Československá vláda měla ve studentech vzbudit nadšení pro tuto ideologii. A tak 15. září 1961 vznikla v Praze Univerzita 17. listopadu, což byla v pořadí již třetí univerzita zřízena za tímto účelem (první byla Univerzita Patrice Lumumby v Moskvě a druhý byl Herder Institut v Lipsku).¹⁴ Od založení univerzity počet studentů přicházejících ze zahraničí stále rostl. V roce 1963 se v Československu vzdělávalo přes dva tisíce cizinců.¹⁵ Období mezi lety 1970 – 1974 bylo nejsilnější. Pokud jde o celkový počet, univerzitu navštěvovalo tři tisíce posluchačů. Povinným východiskem byl také roční jazykový kurz, jehož absolventi měli zvládnout český nebo slovenský jazyk tak, aby byli připraveni pro nároky vysokoškolské školy. Těchto jazykových center bylo v celém Československu celkem osm. Každé mělo kapacitu cca sto studentů, kteří byli rozřazeni podle těch oborů, jejich budoucí specializace. Centra spadala pod správu Univerzity 17. listopadu a nacházela se v Mariánských Lázních, v Teplicích, v Dobrušce, v Holešově, v Zahrádkách, v Poděbradech, Senci a v Herlanech.¹⁶

Velmi významné centrum Univerzity 17. listopadu byl „Ústav pro organizaci a metodiku studia zahraničních studentů z rozvojových zemí.“ Jeho hlavní činností mělo být přijímání a vedení evidence všech zahraničních studentů a posléze také udržování kontaktu se všemi absolventy. Ústav zaznamenával studijní výsledky, členství studentů v nejrůznějších organizacích i jejich zdravotní stav. Staral se o finanční zajištění, zařizoval víza, letenky, prodloužení pobytu i případy možných konfliktů.

Konec Univerzity 17. listopadu nastal vládním nařízením v roce 1974. K zániku univerzity vedly v první řadě finanční důvody. Chod univerzity a část rozpočtu, který měl připadnout studentům jako stipendia byl velmi nákladný. Každý student dostával 700 – 800 Kčs měsíčně, včetně letních prázdnin (pokud student nevycestoval do západní Evropy), jednou za rok měl nárok na 500 Kčs na výbavu šatníku a 400 Kčs na školní potřeby.¹⁷ Většina

¹⁴ NNAJI 2018, str. 31.

¹⁵ MEDVECOVÁ 2015, str. 33.

¹⁶ NNAJI 2018, str. 31.

¹⁷ MEDVECOVÁ 2015, str. 45.

absolventů odcházela pracovat do západní Evropy a jen málo z nich se vracela do svých původních zemí, tato skutečnost rovněž vedla k zániku Univerzity 17. listopadu. Ti studenti, kteří se přece jenom vrátili často ztratili s ČSSR kontakt a jen opravdu málo z nich šířilo socialistické, nebo revoluční myšlenky.

S odstupem bylo možno vidět až komický paradox. Ideologická a přesvědčovací výchova a propagace socialismu a komunismu s níž se studenti během pobytu na Univerzitě setkávali se časem stávala více a více formální a bez obsahu. Naproti tomu vnější prostředí a kontakt s obyvateli Československa ukazoval na reálné problémy a lži, jimiž byl ovládán politický systém. Lidé se potýkali s materiálním nedostatkem a vzhlíželi k úspěšnému Západu, který krátce po válce dosáhl nebývalé prosperity i výdobytků sociálního státu. Studenti, kteří byli pozváni do Československa, aby ve svých zemích po návratu šířili myšlenky socialismu, tak paradoxně přijali opačný názor než ten, který měli na mysli ideologičtí plánovači v Moskvě a vydali se často zcela opačným směrem.

Ukončení existence Univerzity 17. listopadu neznamenovalo konec studia zahraničních studentů v Československu. Stále měli možnost získat stipendia, která poskytovala vláda nebo mezinárodní organizace. Počet studentů se tedy sice snížil, ale i po roce 1974 studovalo v Československu průměrně tři tisíce studentů ročně.

Pan Soengeng Soejono¹⁸ potvrzuje ve své výpovědi:

-Byl odchod z domovské země od začátku plánován jako trvalý?

„Vůbec ne, protože nás sem poslali studovat a podle dohody, až zde vystudujeme jsme se měli vrátit zpátky domů a nějakou dobu jsme měli sloužit státu, protože nám na pět let umožnil vycestovat. Teprve poté jsme mohli pracovat jinde než u státní správy.“

3.2. Podmínky pro studium v ČSSR

Studenti museli doložit maturitní vysvědčení s mezinárodním certifikátem a prokázat odpovídající zdravotní stav. Před příjezdem museli studenti z rozvojových zemí absolvovat nejrůznější lékařské prohlídky, někteří z nich museli dokonce po dobu několika dnů zůstat v karanténě, aby byla jistota, že nepřenášejí tropické nemoci. Dále dokládali, jaké světové jazyky ovládají a přihlášku na školu, kterou chtěli studovat – indonéští studenti si nejčastěji podávali

¹⁸ Soengeng Soejono, nar. v roce 1939, pochází z města Madiun na Východní Jávě. Do Československa přijel v roce 1963. Vystudoval Filozofickou fakultu. Rozhovor proběhl 30. 4. 2019 v kavárně Slavia.

příhlášky na ekonomické obory, Filozofickou fakultu nebo na medicínu. Bylo zapotřebí přiložit vlastnoručně napsaný životopis, rodný list a důkaz o způsobilosti ke studiu na vysoké škole.¹⁹

¹⁹ MEDVECOVÁ 2015, str. 46.

4. OD SUKARNA K SUHARTOVI – OD DEMOKRACIE K AUTORITÁŘSTVÍ

Jména prvního i druhého prezidenta mají pro pochopení vzniku indonéskeho státu a jeho vývoje ve 20. století klíčový význam. Je to nepochybně dáno i tím, že první prezident Sukarno stál u zrodu indonéske nezávislosti a jeho následovník Suharto vykonával svou funkci bezmála 31 let.

Nizozemci působili v souostroví dvě stě let, jejich koloniální nadvládu ukončila až druhá světová válka. Od roku 1942 byli v souostroví přítomni také Japonci, kteří nejprve napadli Sumatru a poté dobyli Batávii (dnešní Jakarta). Japonci během druhé světové války chtěli využít celosvětového konfliktu ve svůj prospěch a měli být bráni jako osvoboditelé od nizozemského kolonialismu. Vedli v souostroví propagandu a velmi usilovali o to, aby vymizel jakýkoliv nizozemský vliv a zahájili tzv. „kampaň zapomnění“ takže například používání nizozemštiny bylo zcela zakázáno, názvy ulic byly ze dne na den přejmenované a indonéský letopočet byl změněn na japonský. Indonéska společnost ale čím dál tím více toužila po samostatnosti.²⁰

U zrodu indonéske nezávislosti stál již zmiňovaný Sukarno, rodným jménem Kusno Sosrodihardjo (6. června – 21. června 1970), který pro mnohé představoval symbol vítězství nad Nizozemci a vůdce, který dovedl zemi k samostatnosti. Později se však stal i symbolem neschopnosti vést tento národ k prosperitě. Sukarno pocházel z východní Jávy, již na střední škole byl členem nejrůznějších studentských spolků. Na vysokou školu nastoupil v Bandungu (*THS – Teknik Hogere School*), kterou absolvoval v roce 1926. Založení této školy byl první pokus Nizozemců zřídit univerzitu v Indonésii s evropským vzdělávacím systémem. Vystudoval obor stavitelství a během studentských let se stal významným aktivistou a nacionalistou, který otevřeně dával najevo svůj nesouhlas s nizozemskou koloniální nadvládou. Za své aktivity byl také odsouzen k vězení, kde strávil dva roky²¹, poté musel prožít několik let ve vyhnanství (například na ostrově Flores²² nebo na Sumatře²³) a na rodnou Jávu se mohl vrátit až když během druhé světové války souostroví obsadili Japonci a Sukarno s nimi v podstatě spolupracoval. To měla být ovšem pouhá příprava země na cestu za nezávislostí. Jejím začátkem se stala kapitulace Japonska 15. srpna 1945.²⁴

²⁰ DUBOVSKÁ 2005, str. 255.

²¹ Propuštěn z vězení byl 31. prosince 1931.

²² Na ostrově Flores pobýval mezi lety 1934 – 1938, kde onemocněl malárií a byl převezen do nemocnice v Surabaji na východní Jávě.

²³ Tam pobýval Sukarno v 1945, na Jávu se vrátil v době japonské okupace.

²⁴ DUBOVSKÁ 2005, str. 260.

Již 17. srpna 1945 v Jakartě Sukarno, podporovaný populárním Muhammadem Hattou, vystoupil s deklarací, jíž byla vyhlášena svobodná Indonésie. Bezprostředně poté byl zřízen přípravný výbor, jehož úkolem mělo být vytvoření nejdůležitějších orgánů státní správy, byli v něm mimo jiné přítomni i významní politici, kteří zastávali místo v úřadu i během japonské okupace. Byli to například Sukarni, Wikona nebo Cairul Saleh, a ti se zasadili o jmenování Sukarna prvním prezidentem a Muhammada Hattu viceprezidentem.

Ještě na konci srpna byl založen tzv. ústřední indonéský výbor (*KNIP – Komite Nasional Pusat Indonesia*). Ten měl představovat jakousi počáteční a zjednodušenou formu parlamentu. Následně byla založena první a jediná politická indonéská strana PNI (*Partai Nasional Indonesia – Indonéská národní strana*).²⁵

Ačkoli Sukarno a Hatta vyhlásili nezávislost Indonéské republiky, Nizozemí tuto skutečnost přijmout nechtělo, a tak začalo období indonéské revoluce, které trvalo až do roku 1949. Byl to boj proti nizozemské koloniální nadvládě, na různých místech po souostroví probíhaly interní konflikty jak mezi společenskými vrstvami, tak na politické úrovni. Situaci neulehčila ani ta skutečnost, že v září 1945 do souostroví dorazili Britové, jakožto kontrola nad repatriací Japonců z Indonésie.²⁶ To ve výsledku způsobilo ještě větší napětí a dalo vzniknout dalším sporům. Nejostřejší konflikt v průběhu indonéské revoluce byla bitva o Surabaya,²⁷ která probíhala od října do listopadu 1945. Britská snaha dobýt město ovšem měla za následek stmelení indonéského lidu a společnou odhodlanost v boji za nezávislost. Také to byl očividný důkaz pro Nizozemce, že Indonésané o svou nezávislost skutečně stojí.

Revoluce byla ukončena 27. prosince 1949, když Nizozemsko pod mezinárodním nátlakem uznalo existenci samostatné Indonéské republiky. Uznání nezávislosti předcházela tzv. Haagská konference u kulatého stolu, která se konala na podzim roku 1949. Po vyhlášení samostatnosti byla přijata nová ústava, která vycházela z principů parlamentní demokracie.

Roku 1950 se tedy Indonésie ocitá na samém začátku své samostatné státnosti. Byla to chudá země, která se snažila vzpamatovat z dvou století trvajících koloniálních nadvlád. Stát měl s velmi špatnou infrastrukturu a ekonomiku, obyvatelstvo bylo nábožensky nejednotné, často nevzdělané a v některých případech dokonce negramotné. V důsledku toho bylo třeba začít budovat nový stát v mnohém od úplného počátku.²⁸

²⁵ DUBOVSKÁ 2005, str. 261.

²⁶ DUBOVSKÁ 2005, str. 267.

²⁷ Surabaya – město na východní Jávě.

²⁸ PETRŮ, Tomáš. SUKARNOVA ÉRA [přednáška]. Praha: Filozofická fakulta UK.

Sukarnovo působení v úřadu prezidenta by se dalo rozdělit do dvou období. První z nich trvalo od roku 1950 do roku 1957 a nazývá se „éra parlamentní demokracie“. Je to období, které se projevovalo nestabilitou politického systému a nefunkčností parlamentu. V různých částech Indonésie probíhaly nepokoje a povstání – na Sumatře, Kalimantanu i na Sulawesi, jiné části země se chtěly separovat (například Jižní Moluky). Kvůli těmto a dalším problémům v zemi je vyžadována centrálně řízená vláda, a proto Sukarno vyhláší roku 1957 koncept „řízené demokracie“ a tato druhá éra trvá až do roku 1965.

Sukarnova řízená demokracie přináší odklon od politiky západních zemí a inspiruje se v politice komunistické Čínské lidové republiky. Znamenala také větší pravomoci prezidenta, snížení počtu politických stran a jejich slučování. Byla zavedena cenzura a došlo k celkovým posunům od demokracie k autoritářské vládě. Všechna tato rozhodnutí doprovázela systém řízené demokracie. Jako výraz nesouhlasu se Sukarnovými rozhodnutími odstupuje viceprezident Muhammad Hatta.²⁹

Ani zavedení řízené demokracie ale nezabránilo vnitropolitické krizi. Země se ocitla ve velkých ekonomických problémech a inflace se stále zvyšovala. Další Sukarnovo nešťastné rozhodnutí byla tzv. konfrontace s Malajsií. V roce 1963 byla vyhlášena Malajsijská federace, jejíž součástí byly kromě Singapur i dvě provincie na severním Borneu (Sabah a Sarawak). Pod vidinou Velké Indonésie neboli *Indonesia Raya* chtěl Sukarno toto území k Indonésii připojit. Vojenský vpád do země byl ovšem pozastaven, a nakonec v roce 1965 bylo oznámeno vystoupení Indonésie z OSN, což byla reakce na kritiku zahraniční politiky Sukarna.

Definitivní konec jeho kariéry přišel, když v září 1965 došlo k nešťastné sérii událostí označované jako indonéská tragédie.³⁰ Sukarno byl nucen odejít do Bogoru³¹ a jeho nástupcem se stal velitel indonéské armády ABRI³² generál Suharto. Celé období Sukarnovy vlády je označováno jako Starý pořádek (Orde Lama – ORLA).

Nový pořádek (Orde Baru – ORBA) prezidenta Suharta trval od roku 1966 až do roku 1998. Byl to autoritářský režim, který měl jasnou vizi – zajištění stability a prosperity pro Indonésii. První kroky, které byly podniknuty bylo zastavení konfrontace s Malajsií a obnovení členství v OSN. Nový pořádek se od toho starého v mnohém lišil. Například postavení vlády bylo nyní velmi silné, politika se měla inspirovat politikou západních zemí, hlavně politikou USA. Kládl se důraz na potlačení všech ideologií. Našli bychom ovšem i prvky, které měly oba

²⁹ Muhammad Hatta odstoupil 1. prosince 1956.

³⁰ Viz strana 13.

³¹ Bogor – město na západní Jávě.

³² ABRI – Angkatan Bersenjata Republik Indonesia – Ozbrojené síly Indonéské republiky.

pořádky společné. Bylo to například silné postavení prezidenta, výjimečné postavení armády ve vládě, nebo všeprostupující korupce. Hlavní pilíře Nového pořádku byly *Bappenas*, *Pertamina* a *Kopkamtib*. Bappenas³³ byl státní plánovací úřad. Pertamina byla státní ropná společnost, příjmy vývozu ropy činily více než polovinu příjmů do státní pokladny. Kopkamtib byla organizace, která sloužila k zastrašování Suhartových oponentů, měla sloužit k udržování bezpečnosti a pořádku.

Suharto, známý pod jménem „budovatel indonéského národa“, se narodil na střední Jávě v roce 1921 a na rozdíl od svého předchůdce pocházel z chudé rodiny. Po dokončení střední školy absolvoval základní vojenský výcvik. Nejprve působil jako poddůstojník, později jako velitel roty v PETA.³⁴ V letech 1960 – 1965 působil jako generálmajor a zástupce pozemních sil ABRI. Když v únoru 1967 přebral od Sukarna výkonnou prezidentskou moc, vykonával funkci armádního generála. Poté se stal prozatímním prezidentem až do 27. března 1968, kdy byl oficiálně zvolen prezidentem Indonéské republiky.

Důležitým členem Suhartovy vlády byl sultán Hamengku Buwono IX., který zastával funkci ministra pro národní hospodářství a Adam Malik, který byl dosazen do funkce ministra zahraničních věcí.

Zanedlouho po Suhartově zvolení do úřadu prezidenta se ukázalo, že země začíná prosperovat. Byla nařízena evidence všech půjček poskytovaným mezinárodním institucím státní bankou – Bank Indonesia. Dále se zasadil o zvýšení produkce ropy zejména na území Aceh a Kalimantanu.³⁵

Suharto byl podruhé zvolen prezidentem v roce 1973 a Hamengku Buwono IX. zastával funkci viceprezidenta (poté byl do funkce zvolen ještě třikrát). Jeho režim byl občany vnímán jako autoritářský časem dokonce až diktátorský. Média byla podrobena přísné cenzuře. Pravidelné volby se konaly, avšak parlament plnil spíše formální funkci. Suhartovy diktátorské praktiky ovlivnily i oblast justice, včetně fungování a personálního obsazování Nejvyššího soudu.

Ke konci prezidentovy éry narůstala nespokojenost obyvatel a odpor proti jeho režimu i proti jeho oligarchickým způsobům, jimiž se domohl obrovského osobního majetku. Odstranění Suharta se stalo sjednocujícím prvkem roztržité politické scény a na základě tohoto trvajících tlaku, jeho vláda skončila 21. května 1998. Suharto zemřel o deset let později v *Jakartě*.

³³ Bappenas, Pertamina, Kopkamtib – viz strana 18, 19.

³⁴ PETA – Pembela Tanah Air – Ochránci vlasti.

³⁵ DUBOVSKÁ 2005, str. 325.

5. INDONÉSKÁ TRAGÉDIE V LETECH 1965 – 1966

Pro tuto práci mají události kolem tzv. indonéského masakru, k nímž došlo v polovině šedesátých let minulého století zásadní důležitost. Zvláště pro pochopení širších geopolitických a historických souvislostí je stručná rekapitulace těchto událostí vzhledem k cílům práce nepominutelná. Je totiž evidentní, že dramatický vývoj v domovské zemi významně ovlivnil osudy první skupiny Indonésanů, kteří do Československa přijeli na konci padesátých a na začátku šedesátých let 20. století. Jedná se přibližně o dvě stě indonéských studentů, kteří v té době dostali univerzitní stipendium a bylo jim umožněno vycestovat do Evropy. Jak se ale postupem času vyvíjela politická situace v jejich zemi, bylo pro některé z nich nebezpečné a pro některé dokonce život ohrožující, se do své rodné země vrátit. Repatriace pro ně byla nemožná a stali se vlastně vyhnanci proti své vůli. Většina z nich zde dostudovala vysokou školu, založila rodiny, vybudovala kariéru a našla si nové přátele. Poté, co se situace v Indonésii stabilizovala, jim bylo umožněno své rodiny na druhé straně světa po přibližně třiceti letech opět navštívit.

V letech 1965-66 došlo v Indonésii k sérii událostí označovaných souhrnně jako indonéský masakr či indonéská tragédie. Bylo mučeno a následně zabito více než půl milionu (některé zdroje uvádějí i více než milion) komunistů nebo lidí, kteří za ně byli označeni.

Těmto událostem mimo jiné předcházela politika prvního indonéského prezidenta Sukarna, který byl v čele státu od vyhlášení samostatné Indonéské republiky v roce 1945. Za Sukarna se země posunula od demokracie k autoritářskému režimu. Vnitropolitická situace se od poloviny padesátých let v souostroví nevyvíjela dobře, je to zřejmé i ze skutečnosti, že v té době abdikoval viceprezident Mohammad Hatta, který nesouhlasil s autoritářským způsobem vlády prezidenta Sukarna. Parlamentní demokracie nefungovala, a proto v roce 1957 zavedl prezident program takzvané řízené demokracie, což v praxi znamenalo, že šedesát politických stran bylo přinuceno sloučit se do jedenácti. Byla omezena svoboda tisku i svoboda projevu a ti, kteří s režimem nesouhlasili a nebyli ochotni podepsat prohlášení, které by potvrzovalo jejich bezvýhradnou loajalitu k Sukarnovu režimu byli zatčeni a skončili ve vězení.

Následoval odklon od politiky Spojených států amerických a země se začala přibližovat k ideologii Čínské lidové republiky. Dokonce v roce 1961 byl podepsán kontrakt o přátelství a spolupráci mezi Indonésii a ČLR, což představovalo problém především pro Spojené státy, které v tu dobu usilovaly o co největší vliv v celé oblasti jihovýchodní Asie.³⁶ Sukarno v tu

³⁶ DUBOVSKÁ 2005, str. 312.

chvíli přehlížel zhoršující se ekonomické ukazatele. V roce 1963 začala nejprve finanční krize, která později přerostla v krizi hospodářskou, rostly ceny potravin i ostatního zboží a nárůst cen zvyšoval napětí, rupie devalvovala a přibývalo nespokojené obyvatelstvo. Vzrůstal konflikt mezi Indonésií a Mezinárodním měnovým fondem, rostla chudoba a objevovaly se všechny doprovodné znaky neúspěšných masivních státních zásahů do ekonomiky.³⁷

V lednu roku 1965 oznámil prezident Sukarno vystoupení Indonésie z Organizace spojených národů, která mimochodem stála při vzniku samostatné a svobodné Indonésie v roce 1949.

Všechny tyto události předcházely dramatickému vývoji později označovanému jako indonéský masakr. V noci na prvního října 1965 byl zorganizován pokus o puč komunistickou stranou. Na různých místech Jakarty bylo zabito šest generálů, mezi nimiž byli například Ahmad Yani (velitel pozemní armády Indonéské republiky), Donald Izacus Pandaitan (vedoucí armádního zásobování), Siswo Parman a další.³⁸ Reakce na tento čin byla zdrcující. Ozbrojené síly využily puče jako záminku odstartovat boj proti komunistům a po celé zemi začalo řízené i spontánní pronásledování komunistů, ale i těch, kteří je aktivně či pouze domněle podporovali. Následujícího dne prezident Sukarno opustil Jakartu a odjel do Bogoru a v zemi převzal kontrolu nad ozbrojenými silami, v té době ještě neznámý, vysoký armádní důstojník generál Suharto, který byl jmenován do funkce nejvyššího vojenského velitele ABRI.

Zprávy o bezhlavém vraždění komunistů přicházely zejména z oblasti Jávy a z ostrova Bali. Odhaduje se, že do konce prosince 1965 bylo zatčeno a uvězněno více než deset tisíc komunistů a tisíce jich byly zavražděny. Byl zřízen zvláštní vojenský soud, který soudil důležité členy Komunistické strany Indonésie (PKI).³⁹ Během dalších šesti měsíců pokračovaly v různých oblastech souostroví boje mezi místním obyvatelstvem, ovlivněné nevraživostí vůči komunistům. Vláda oznámila, že během těchto rebelií bylo o život připraveno nejméně osmdesát tisíc osob. Jiné zdroje však uvádějí pět set tisíc až milion obětí.⁴⁰ Byly zabíjeny celé rodiny, které měly, byť jen vzdáleně s komunisty něco společného, byly vypalovány domy a rozbíjely se obchody. V knize Noc začala ve tři ráno popisuje zahraniční reportér Jiří Dienstbier události, které se onoho roku v Indonésii děly takto:

³⁷ DUBOVSKÁ 2005, str. 315.

³⁸ DIENSTBIER 1967, str. 8.

³⁹ PKI – *Partai Komunis Indonesia* (Komunistická strana Indonésie).

⁴⁰ DUBOVSKÁ 2005, str. 319.

„Jinde zabíjeli celé rodiny, protože se chtěli zajistit před případnou pomstou v příští generaci. Co kdyby dnešní kojeneček chtěl za dvacet let hledat vrahy svého otce?“⁴¹

Jiná ukázka z této knížky zní následovně:

„Milióny členů strany a sympatizujících nevěděli o komunismu nic víc, než že je to nějaké nové náboženství, stejně jako islám nebo hinduismus. Měli své neznámé a neurčité bohy, s nimiž se spojoval třeba jen starosta jejich vesnice. Když byl komunistický starosta zatčen, nebo popraven, změnila se členská masa v roj zmatených včel, kterým právě sebrali královnu. Propadli sami amoku, který neuměl rozlišit, kdo přichází jako přítel a kdo jako vrah. Mnohokrát ani nevěděli, že naivní přiznání příslušnosti ke komunistům přiměje ruku s dýkou či mačetou k ráně. Necháпали nic z té hrůzy, která přišla. Umírali s chaosem v hlavě, nevěděli, proč a pro koho. Mnozí z nich, když jim namluvili, že komunismus znamená peklo, chtěli se ve své primitivní víře očistit a stali se hroznějšími než ti, kteří vraždili s chladnou rozvahou“.⁴²

Pan Rony Surjomartono⁴³ komentuje události z roku 1965 těmito slovy:

„Musel jsem časem opravit jedno rčení Indonésanů, všichni říkali: „Jé, my jsme mírumilovní a často se usmíváme“. Ale ne, nejsme mírumilovní, my jsme schopni zabít bez příčiny. Já jsem vůči tomu dost kritický. A tento problém pořád není vyřešen. Do dnešní doby nikdo neříká, z těch státních úředníků, že zabíjení v roce 1965 bylo špatné a že by to byla věc, která by se měla odsoudit, aby k něčemu podobnému nemohlo dojít zase někdy jindy, někde jinde, kdekoliv. To už nikde nesmí být, nesmí se to opakovat. Takže takzvaný morální profil Indonésie je ještě teď v takovém tápání. Země je kritizována kvůli korupci a korupci nelze hájit. Je to však nešvar nesrovnatelný s vlnou zabíjení v těch šedesátých letech. Korupce jsou jenom peníze a majetky. Zabíjení bylo národní katastrofou, s níž se země ještě bude muset vypořádat. Jinak bude národ pořád bloudit v kruhu. To je můj názor, je to takový smutný, ale je to tak.“

Když v březnu roku 1966 Sukarno zorganizoval zasedání vlády, budova, kde se proces odehrával byla obklíčena mladými protikomunistickými demonstranty, kteří byli nepřímým vedením generála Suharta. Tehdejšímu prezidentovi Sukarnovi bylo umožněno helikoptérou

⁴¹ DIENSTBIER 1967, str. 66.

⁴² DIENSTBIER 1967, str. 74.

⁴³ Rony Surjomartono narozen v roce 1943 pochází z města Solo na střední Jávě. Do Československa přijel v roce 1963. Vystudoval VŠE, rozhovor proběhl 11. 5. 2019 v restauraci Garuda.

uprchnout do Bogoru, odkud předal téměř veškeré své výsady generálovi Suhartovi a kde také čtyři roky poté zemřel. V březnu 1966 byl Sukarno zbaven téměř všech ústavních práv a byl nucen většinu prezidentských pravomocí předat Suhartovi, a ten postupoval velmi rychle – zakázal jakoukoliv aktivitu Komunistické strany Indonésie a o několik dní později dal zatknout hlavní členy Sukarnovy poslední vlády.⁴⁴ Sukarno zemřel v roce 1970 a jeho nástupce byl v čele státu celých 32 let až do roku 1998. Teprve po Suhartově odsunu z politické scény, nastala situace umožňující bývalým indonéským studentům návrat domů a setkání s rodinou, protože teprve tehdy, po více než třiceti letech po jejich odchodu z vlasti, pro ně pominulo bezprostřední nebezpečí.

Pan Rony Marton popisuje prezidenta Sukarna:

-Jak vnímáte prezidenta Sukarna?

„Když se dostal Sukarno k moci, měl jasnou vizi a byl jedním z těch lidí, kteří se snažili aby byla Indonésie jednotná – jako jeden stát. Aby měla jeden jazyk, byla jeden národ a jedna země. Sukarno chtěl od roku 1955 sjednocovat země Afriky a Asie, které byly pod nadvládou jiných států. Ale já si myslím, že Sukarno působil trochu autoritářsky – některé prvky tam jsou, například nechal se jmenovat doživotním prezidentem, ale těch negativních faktorů je méně. Protože on chtěl, aby Indonésie nebyla pod vlivem kapitalistických států.“

Pan Soegeng Soejono zase na Sukarna pohlíží takto:

„Když jsem ze své země odjížděl, prezidentem Indonéské republiky byl Sukarno, který byl velmi pokrokový a podporoval zahraniční stáže. Studenti se ze světa měli vracet domů, pomáhat budovat Indonésii. Byl to demokratický prezident, přirovnal bych ho k Masarykovi. Sukarno byl oblíbený a lidmi milovaný. Poté po roce 1965 byl u nás převrat a byl nastolen Nový režim Orde Baru (Nový řád) pod generálem Suhartem, který podle mě je diktátorský.“

Z výpovědí obou respondentů je patrná náklonost k prvnímu prezidentovi Indonésie, je ovšem nepochybné, že postoj k Sukarnovi je poněkud zidealizovaný. Za jeho vlády mohli volně vycestovat ze země naopak za Suhartova režimu museli přerušit styky se svojí rodinou a návrat do vlasti se jim jevil jako život ohrožující.

⁴⁴ DUBOVSKÁ 2005, str. 320.

Svojí formou byla Suhartova vláda nepochybně tvrdou vojenskou diktaturou, zajistila v zemi pevný řád, vláda pevné ruky znamenala uklidnění situace v celém souostroví a umožnila začátek radikální hospodářské reformy. Suhartova politika přinesla komplexní společenskou přeměnu Indonésie a nazývá se Orde Baru neboli Nový řád.

5.1 Film Způsob zabíjení (The Act of Killing)

V roce 2012 natočil původem americký režisér působící v Dánsku Joshua Oppenheimer dokumentární film The Act of Killing (Způsob zabíjení). Hlavní postavy zde představují kati, kteří se podíleli na mučení a zabíjení komunistů během šedesátých let minulého století. Jeden z hlavních katů je Anwar Congo, který během komunistické čistky připravil o život několik set lidí. Ve svých vzpomínkách se vrací do dob indonéské tragédie a popisuje, jaké metody byly aplikovány při „odstraňování“ komunistů. Velmi autenticky je zde vykresleno, jakým způsobem se s lidmi zacházelo. A někteří z těchto katů, vcelku bez výčitek a dokonce s „humorem“ vyprávějí o událostech, jejichž byli zločinnými účastníky. Tento snímek ukazuje, jak někteří tito masoví vrazi dodnes přemýšlejí. Svých činů nelitují a spíše, než vinu, pociťují jakousi zcela zvrácenou hrdost na to, čeho se dopustili. Není tak pochyb o tom, že za jistých okolností by se podobné chování mohlo opakovat.

Film Způsob zabíjení je dalším důkazem toho, že indonéský masakr a vlna násilí s ním spojená nebyla doposud v Indonésii dostatečně zhodnocená a odsouzená a vliv těchto událostí přetrvává do současnosti.

6. VÝVOJ V INDONÉSII PO ROCE 1966

V červenci roku 1970 zemřel první prezident Indonéské republiky Sukarno, ale již od března 1966 stál v čele státu generál Suharto někdy označovaný jako otec indonéské revoluce nebo také otec rozvoje (*bapak pembangun*). Suharto se narodil v chudé rodině na střední Jávě a kvůli poměrům ze kterých pocházel, se mu nedostalo vyššího vzdělání než středního. Absolvoval vojenský výcvik v nizozemské koloniální armádě (KNIL)⁴⁵ a již v roce 1950 se stal podplukovníkem armády Indonéské republiky, později zastával funkci velitele vojenského okruhu celé střední Jávy. V letech 1960-1965 zaujímal pozici generála a velitele pozemních sil ABRI (to pravděpodobně ovlivnila i skutečnost, že si nemohl dovolit vojenský výcvik ve Spojených státech amerických a postupně získal Sukarnovu náklonnost, díky níž se mu dostalo výrazného povýšení).⁴⁶

S již dostatečnými vojenskými zkušenostmi tak vstoupil 1. října 1965 Suharto na scénu jakožto velitel ozbrojených jednotek, které se postavily pokusu o státní převrat. Později, po abdikaci prezidenta Sukarna, stanul v čele Indonéské republiky. K tomu došlo neoficiálně 11. března 1966. Ačkoliv měl generál v rukou veškerou výkonnou prezidentskou moc, do roku 1968 byl pouze prozatímním prezidentem. Všeobecné volby se konaly 27. března roku 1968 a teprve od té doby zastával formální funkci prezidenta v čele Indonéské republiky.

Politika, kterou se prezident Suharto od roku 1966 snažil propagovat, byla nazývána Orde Baru (ORBA) neboli Nový řád a musela se jasně odlišovat od politiky Starého řádu (Orde Lama) předchozího prezidenta. Orde Baru byl založený na strachu z komunismu a vycházel z praxe řízené demokracie prezidenta Sukarna. Hlavní zásady stanovené Novým pořádkem byly zřejmé: musely být ukončeny nebo alespoň omezeny vztahy se všemi zeměmi s komunistickým režimem, byla zastavena konfrontace s Malajsií a v neposlední řadě bylo znovu obnoveno členství v OSN. Bylo nakázáno zdržet se veškeré ideologizace od marxismu po islamismus. Nový pořádek v podstatě představoval polovojenskou diktaturu, v níž měla armáda téměř neomezené pravomoci. Tyto výsady byly definovány v doktríně *dwifungsi*⁴⁷, díky které armáda vykonávala jak obranou, tak politickou funkci.

Tři hlavní pilíře, na kterých byla Suhartova politika postavena byly *Pertamina*, *Bappenas* a *Kopkamtib*.

⁴⁵ KNIL – *Koninklijk Nederlands-Indisch Lager* – Královská armáda Nizozemské Indie.

⁴⁶ DUBOVSKÁ 2005, str. 323.

⁴⁷ *Dwifungsi* – Dvojitá funkce.

Pertamina byla státní ropná společnost, která v sedmdesátých letech hospodařila s ropou a ropnými produkty. Během Suhartovy vlády tvořily příjmy z vývozu ropy a ropných produktů více než polovinu exportu a byly rozhodujícím prvkem indonéského hospodářství.

Bappenas byl institut státního plánovacího úřadu, který měl na starost takzvané pětiletky a byl zodpovědný za chod dalšího ekonomického plánování celé země. Součástí pětiletých plánů bylo například zlepšení a rozšíření infrastruktury, zvýšení exportu nebo program transmigrasi.⁴⁸

*Kopkamtib (Komando Operasi Pemulihan Keamanan dan Ketertiban)*⁴⁹ bylo armádní zpravodajské těleso, které měl prezident zcela pod svou kontrolou a jeho úkolem bylo do konce 70. let zastrašovat komunisty.

V roce 1966 Suharto uzavřel triumvirát společně se sultánem z Yogyakarta Hamengku Buwonem IX., který zastával funkci ministra pro národní hospodářství a s Adamem Malikem, který se stal ministrem zahraničních věcí. Adam Malik hned v dubnu roku 1966 požádal v New Yorku o opětovné přijetí Indonésie do Organizace Spojených Národů.

Jako jeden z prvních kroků, které Suharto ve své funkci vykonal bylo založení státní organizace *Bulog*.⁵⁰ Ta měla vyřešit nedostatek rýže v zemi a měla dohlížet na pěstování a distribuci této komodity představující pro většinu Indonésanů hlavní zdroj obživy.

Suhartův Nový řád (Orde Baru) byl v protikladu k principům státního zřízení, které se snažil prosazovat prezident Sukarno. Přesto mezi Orde Lama a Orde Baru nacházíme určité paralely. Jedná se např. o silné postavení prezidenta, či důležitou roli armády ve vládě. Ani Suhartův režim se nedokázal zbavit všeprostupující korupce. Jeho ideologie byla založena na antikomunismu a nenávisti vůči všemu, co s komunismem bylo spojené. Projevilo se to kromě jiného i zřízením prvního koncentračního tábora pro komunisty a bývalé členy Komunistické strany Indonésie (PKI), který byl postaven roku 1969 na Molukách.⁵¹ Nový Pořádek také znamenal značné omezení demokratických principů – změnou ústavy bylo dosaženo toho, že v parlamentu mohla zaujímat místo pouze jedna jediná politická strana – strana Golkar. V roce 1971 se sice uskutečnily všeobecné volby ale jejich průběh a výsledky byly však zmanipulovány tak, že žádná jiná strana neměla šanci na úspěch. Byly zde i jiné, například křesťanské nebo nacionalistické strany, které se ale musely sloučit do jedné (PDI – Partai

⁴⁸ *Transmigrasi* je program vytvořený indonéskou vládou, jehož účelem je přesun obyvatel z hustě obydlených oblastí (tj. z měst) do méně obydlených oblastí (tj. na vesnice) po celé oblasti Indonésie.

⁴⁹ *Komando Operasi Pemulihan Keamanan dan Ketertiban* – Operační jednotky k obnovení bezpečnosti a pořádku.

⁵⁰ *Bulog –Badan Urusan Logistik* – Výbor pro zajištění výživy.

⁵¹ DUBOVSKÁ 2005, str. 325.

Demokrasi Indonesia)⁵² a měly formálně plnit úlohu opoziční strany (PDI například nesměla provádět kampaně, jejich slogany schvalovala vláda a měli zákaz s čímkoli nesouhlasit).⁵³

Další záležitost, která se řešila za Suhartovy vlády, byla otázka anexe Východního Timoru v 70. letech 20. století.⁵⁴

V roce 1973 byl Suharto podruhé zvolen do funkce prezidenta a viceprezidentem se stal sultán Hamengku Buwono IX.

Roku 1978 se konaly další volby, ve kterých Suharto opět uspěl a stal se tak potřetí prezidentem Indonéské republiky. Adam Malik se stal viceprezidentem a B.J. Habibie, budoucí indonéský prezident byl dosazen do funkce ministra pro techniku a technologie.

Celkově byl Suharto zvolen prezidentem sedmkrát v řadě. Poslední volby, ve kterých uspěl, proběhly v březnu roku 1998. V té době však již musel čelit stále silnějším protestům obyvatel a po necelých třech měsících byl donucen na svou funkci rezignovat. Protivládním demonstracím pořádaným studenty čelil prezident už od konce 70. let. V roce 1980 byla významnými kulturními a politickými aktéry dokonce sepsána Petice padesáti (*Petisi Limapuluh*), která apelovala na Suhartovu abdikaci. Po vlně masivních protivládních protestů a demonstrací došlo ke změně byl Suharto přinucen k odstoupení a prezidentem se v roce 1998 stal J.B. Habibie.

⁵² PDI – *Partai Demokrasi Indonesia* – Indonéská demokratická strana.

⁵³ DUBOVSKÁ 2005, str. 326.

⁵⁴ Toto území bylo delší dobu problematické, v první řadě kvůli koloniálním mocnostem, které si chtěly zajistit monopol na obchodování s kořením. Vyvrcholení tohoto problému nastalo až ve druhé polovině 20. století právě za vlády Suharta. Od 16. století byl Timor portugalskou kolonií, od 19. století byl okupován Nizozemci a hranice, mezi východní a západní částí byla definována až v roce 1916, tedy v době první světové války. V průběhu 2. světové války byl Timor okupován japonskými vojsky. A až v 70. letech 20. století zde probíhal proces takzvané dekolonizace. V listopadu roku 1975 byl Východní Timor vyhlášen autonomním, nezávislým státem. Avšak hned v prosinci roku 1975 nastala indonéská invaze na Východním Timoru i přes to, že na toto území nikdy historicky neměla nárok, dokonce byl o rok později prohlášen za 27. indonéskou provincii. Tato invaze pramenila ze Suhartovy obavy, že by Timor mohl být komunistický a mít vztahy s Čínou. Dlouhou dobu na Timoru probíhala partyzánská válka, při níž přišlo o život přibližně sto tisíc civilistů. A ačkoliv José Ramos Horta, jakožto politický zástupce Východního Timoru, žádal o pomoc OSN, mezinárodní jednotky dorazily na místo až v roce 1999. Indonéská vojska odešla až v roce 2002 a Xanan Gusmav se toho roku stal prezidentem Východního Timoru.

V první polovině 80. letech také probíhaly takzvané Tajemné vraždy zvané *Pembunuhan Misterius* neboli *Petrus*, které měly sloužit k zastrášení obyvatel. Oběťmi byli převážně mladí muži, kteří působili až příliš výstředně nebo ti, kteří vedli nezávazný způsob života. Oběťmi se staly stovky (některé zdroje uvádí až tisíce) mužů, kteří byli označeni za zločince. Jednalo se o exemplární vraždy, jejichž iniciátorem byl vrchní velitel armády (ABRI) Benny Moerdani. Těla obětí byla často vystavována na veřejných prostranstvích. Tyto vraždy se odehrávaly především ve velkých městech po celé Indonésii – zejména v Jakarta, Yogyakarta, Bandungu nebo v Semarangu.

Generál Suharto, druhý prezident Indonéské republiky je dnes s odstupem vnímán jako kontroverzní postava indonéských dějin. Pro většinu obyvatelstva je Suharto symbolem diktátorského režimu, politické nesvobody a mocenského útlaku. Některé jeho metody byly antidemokratické a vyznačovaly se i krutostí a brutalitou. Potlačována byla svoboda slova i lidská práva. Důsledkem toho bylo zatýkání a věznění politických odpůrců, kteří byli trestáni dlouholetým odnětím svobody. Zároveň však se Suharto zasloužil o začátek indonéské prosperity a za jeho vedení země hospodářsky posílila, rostl export i import zboží, obchod s potravinami, a především obchod s ropou. Tento vzestup hospodářství měl však na celkovou životní úroveň takřka zanedbatelný vliv, což nakonec vedlo k narůstající nespokojenosti obyvatelstva.

6.1. Film Dopisy z Prahy (Surat dari Praha)

Téma emigrace a ztráty vlasti, ztvárnil v roce 2016 indonéský režisér Angga Dwimas Sasongko ve filmu nazvaném Surat dari Praha neboli Dopisy z Prahy. Tento snímek, který se z velké části natáčel v Praze, ukazuje, co indonéští imigranti, kteří do Československa v šedesátých letech přijeli původně za studiem, museli prožít, a čím si museli projít. Je zde vidět, že ačkoliv je pro ně odtržení od vlasti a milované rodiny i po tolika letech stále velmi bolestivé, jejich politické postoje jsou neměnné, zejména pokud jde o názor na nepravosti a zločiny tzv. Nového pořádku (Orde Baru).

Hlavní hrdina filmu – Indonésan Jaya několikrát zmiňuje, že nemá nic společného s komunistickou ideologií, nikdy jí nepodporoval ani s ní nesympatizoval. Byl pouze odpůrcem Suhartova režimu Orde Baru, který podle něj popíral základní lidská práva. Jaya odmítal podepsat prohlášení, díky kterému by se sice mohl vrátit do Indonésie, ale také by tím stvrzoval svůj souhlas s Novým pořádkem. Když tento dokument odmítl, ztratil občanství a dveře do jeho vlasti se mu na několik desetiletí zavřely. Stejný osud potkal přibližně sedmdesát až osmdesát

studentů, kteří na základě indonéských událostí v šedesátých letech museli v tehdejším Československu zůstat. Dá se tedy konstatovat, že Jaya zastupuje celou řadu indonéských studentů, je symbolem všech lidí, kteří byli nuceni v Československu zůstat.

Ve filmu hraje několik lidí z česko-indonéské komunity spojených podobným osudem. Byli to studenti, kteří v šedesátých letech odjeli do Československa studovat na vysokých školách se záměrem získat vzdělání a po dokončení studií se vrátit do Indonésie. Politické změny a krvavé události spojené s nástupem Suhartova režimu jim znemožnily návrat do vlasti, a to mělo za následek, že zde zakořenili a zůstali v České republice dodnes. Ve filmu se objeví například Rony Surjomartono nebo Soengeng Soejono. Je zřejmé, že pro oba pány se stalo Česko zemí, v níž našli nový domov, který si oblíbili.

Pan Rony Surjomartono komentuje své angažmá ve filmu těmito slovy:

„Já jsem byl u zrodu toho filmu. Byl jsem první člověk, kterého tvůrci filmu kontaktovali asi v roce 2014. Řekl jsem, že jim určitě pomůžu, protože to je pro dobrou věc – je to vyjádření odporu proti Suhartovi. Když přijel režisér a scénárista, řekl jsem jim, že je to dobrý ale že by bylo třeba ubrat politický náboj – té politiky tam napoprvé bylo opravdu moc a mladé lidi to zase tolik nebaví, kupodivu mě poslechli. Ten příběh ale není příběh jenom jednoho člověka, je to více osudů dohromady – je to jedna postava, která zastupuje několik osob. V roce 2016 byla premiéra toho filmu v Jakartě, kam jsem byl pozvaný. Sice to není trhák, ale pomáhá to tomu, že se mladí lidé o toto téma víc zajímají a také u nich stoupl zájem navštívit Prahu, chtějí poznat to místo, kde se film natáčel. Když to bylo v indonéských kinech, tak to byl šestý nejnavštěvovanější film.

Ten film je pro mě jako pro starýho člověka taková satisfakce, protože podle mě, pravda vždycky vyjde najevo – nesmíte to počítat na měsíce nebo na roky – ale vždycky ta pravda přijde, bude to.“

Dokument ukazuje, že česko-indonéská komunita drží pospolu, je propojena přátelskými vztahy, které přetrvaly desítky let.

Film Surat dari Praha byl natočen se záměrem informovat dnešní generaci o hrůzných událostech, které se odehrály v roce 1965 v Indonésii a má šířit povědomí o tom, jaký mají tyto události dopad na současnost. Podle tvůrců filmu se totiž Indonésie z událostí z roku 1965 stále nevzpamatovala. Zdůrazňuje se zde, jak je důležité o těchto událostech mluvit s mladými lidmi,

aby se podobné věci nemohly opakovat. Film se tak stává naléhavým vzkazem pro další generace, které by neměly tragédie podobného druhu dopustit.

Jak již zmínil pan Rony Marton, tento film velmi zpopularizoval Českou republiku a v Indonésii vedl k vzestupu zájmu o návštěvu hlavně Prahy.

7. INDONÉŠTÍ STUDENTI V ČESKOSLOVENSKU

Československá vláda nabízela v rámci své zahraniční politiky studentům z rozvojových zemí a státům, které se přikláněly k socialistické ideologii stipendia od roku 1956.⁵⁵ První Indonésané, přijeli do ČSSR v roce 1957, svou cestu do Evropy absolvovali ještě lodí. Další ročníky se již dopravovaly letadly. Studenti do Prahy přijížděli v průběhu září, na letišti vždy čekali jejich indonéští spolužáci, kteří se již v Československu uměli pohybovat, aby je přivítali v nové zemi. V rozhovorech respondenti popisují, že na ně spolužáci čekali na letišti s kabáty, protože věděli, že jim přechod z tropického do mírného pásma a nástup podzimního sychravého počasí bude zákonitě dělat problémy.

Pan Soegeng Soejono:

„Když jsme přistáli tady v Ruzyni, tak nám byla hrozná zima, bylo to 10. září, v devět večer a ti starší studenti na nás na letišti čekali s kabátem v ruce. Poté, co jsme sem přijeli museli jsme absolvovat všechny možný zdravotní testy, týden jsme byli v karanténě, aby bylo jisté, že nepřenášíme nějaké nemoci. Studenti, kteří přijeli do Čech v předchozích letech sem cestovali lodí. Ta cesta trvala celý měsíc.“

Pan Rony Marton popisuje svůj dojem zase takto:

„Přijel jsem v roce 1963. Bylo to v září večer, přijeli jsme autobusem z letiště na kolej Komenského na Praze 6. A mně osobně to připadalo, že to město je hrozně tmavý, všechny obchody a hospůdky byly zavřené. Protože v Solu nebo v Yogyakarta ten život začíná až večer. A celkově na mě Praha působila hrozně šedě a trochu depresivně. Ale to byl jen první dojem, po nějaké době jsem si zvyknul a zase mi to připadalo jiný.“

Právo na podání žádosti a možnost studia v Československu měli ti, kterým bylo od 17 do 30 let, měli ukončené středoškolské vzdělání s maturitou s mezinárodním certifikátem a měli vyhovující zdravotní stav.⁵⁶

Průměrný věk přijíždějících Indonésanů byl 20 let. Několik z nich již absolvovalo jeden nebo více semestrů na vysokých školách v Jakartě nebo v jiných indonéských městech. Když

⁵⁵ MEDVECOVÁ 2015, str. 31.

⁵⁶ MEDVECOVÁ 2015, str. 46.

jim ale byla nabídnuta možnost vycestovat a vysokoškolské vzdělání získat v zahraničí, studium v Indonésii zanechali a odjeli do Evropy. Než mohli nastoupit na vysokou školu, museli nejprve absolvovat roční jazykový kurz. Většina Indonésanů byla přeložena do moravského města Holešov, kde si mnoho z nich našlo své pozdější ženy. Po dokončení jazykového kurzu museli složit závěrečnou zkoušku, která byla současně přijímací zkouškou na vysokou školu. Náročným úkolem bylo zvládnutí českého jazyka, které se stalo podmínkou pro další úspěšné studium na vysokých školách. Čeština nemá s indonéštinou téměř žádnou podobnost a její osvojení představovalo na cestě k vysokoškolskému vzdělání jednu z nejtěžších překážek.

-Za jak dlouho jste se naučil česky? Bylo to pro Vás těžké?

-Pan Rony Marton:

„No vlastně se učím česky pořád, čeština je hrozně těžká, zvláště pro cizince z Asie. Ta jazyková struktura je úplně jiná, filozofie jazyka je jiná, způsob vyjadřování i cítění je úplně jiné. A čeština je o hodně přesnější jazyk, než je indonéština. Vy můžete vše podrobně slovně definovat. Je to velikánský rozdíl. Já říkám, že Čech, který se chce naučit indonéštinu, tak se to naučí za tři měsíce.“

Na tutéž otázku odpovídá Soegeng Soejono:

„Česky jsem se učil deset měsíců, byl to dril. Učil jsem se každý den i v sobotu. Učili jsme se od pedagogů z Univerzity 17. listopadu. Čeština těžká byla, protože má úplně jiná pravidla než indonéština – nedá se to moc srovnávat mezi těmito jazyky je obrovský rozdíl.“

Celkově nejvyšší počet indonéských studentů v Československu čítal přibližně 200 občanů. V roce 1965 bylo udělování stipendií pozastaveno a Indonésané do země přestali být posíláni. Již od začátku byla ale mezi nimi znát velká sounáležitost a ochota si pomáhat. Každý z respondentů vzpomíná na své začátky v cizí zemi velmi kladně, a to i díky pomoci spolužáků, kteří zde již nějakou dobu žili.

Samozřejmě nastaly i situace, kdy se musely řešit nepříjemnosti, jeden z problémů, který se vyskytl souvisel například s příchodem zimy, na který občané z tropických krajů nebyli připraveni. Dokonce na Ministerstvo zahraničních věcí dorazil telegram z Jakarty: „Byli jsme informováni z místní MŠK (Ministerstvo školství a kultury), že onemocnělo mnoho indonéských studentů v Československu. Z indonéské strany bychom uvítali, kdyby MŠK lépe

vybavilo indonéské studenty teplým oblečením, protože stipendium ČSSR nestačí...“.⁵⁷ Ze strany Československa ale žádná pomoc nedorazila, byli přesvědčeni, že studenti dostávají natolik vysoké stipendium, aby si zimní oblečení nakoupili za své náklady (stipendium se pohybovalo od 700 Kčs do 800 Kčs na měsíc.)

Nejčastěji bydleli pospolu na koleji školy, kterou navštěvovali. Bylo jim často vyhrazeno celé patro, aby měli kontakt mezi sebou.⁵⁸ Z výpovědí vyplývá, že nejčastěji pobývali na kolejích Komenského nebo na kolejích 5. května. Další možnost pro ubytování byly koleje na Vyšehradě nebo Pod Zvonařkou.

Zaměříme-li se na otázku přijetí ze strany československých občanů, výpovědi dotázaných se záznamy z archivů se mohou v mnohém lišit. Respondenti odpovídali víceméně jednotně, že nikdy žádný problém ze strany Čechů nezažili: jeden z informantů odpovídá na otázku, jak by popsal přijetí ze strany Čechů takto:

Soengeng Soejono:

„Nikdy jsem neměl s nikým žádný problém. A celkově – indonéská nátura je velmi přizpůsobivá na rozdíl od jiných národností. My jsme velmi otevření.“

Rony Marton na tutéž otázku odpovídá těmito slovy:

„Vždycky jsem se všemi vycházel dobře, bavil jsem se hlavně s ostatními studenty a měl jsem se všemi vždy dobré vtahy. Chodili jsme spolu například do kina a na pivo.“

Podle těchto výpovědí by se tedy mohlo zdát, že k žádným konfliktům nedocházelo. Záznamy z archivů ovšem ukazují poněkud jinou skutečnost. Následující ukázky se netýkají konkrétně indonéských studentů, vztahují se k studentům z Afriky, kteří se mimo jiné potýkali s celou řadou nepříjemností. „Pomluvy, předsudky, nadávky, provokace a fyzické napadení, se kterým se údajně téměř denně zahraniční studenti u nás setkávají, především afričtí, vedou k názorům, že zahraniční studenti nejsou československou veřejností vítáni hosté. Zahraniční studenti mají pocit, že je část naší veřejnosti přímo nenávidí. Potvrzují to i urážlivé a ponižující nadávky...“⁵⁹ Zahraniční studenti se poměrně často setkávali s projevy závisti i nenávisti, bylo to dáno kromě jiného tím, že finanční prostředky pocházející ze stipendia jim umožňovaly žít

⁵⁷ AMZV, TO-T Indonésie 1960-64, kr. 3, obal 4, Materiální zabezpečení indonéských studentů.

⁵⁸ MEDVECOVÁ 2015, str. 79.

⁵⁹ MEDVECOVÁ 2015, str. 101.

na poněkud vyšší úrovni, než jaká byla obvyklá u českého obyvatelstva. Občas se setkávali i s projevy rasismu a xenofobie.⁶⁰ Jeden záznam z archivu Ministerstva zahraničních věcí popisuje situaci, kde byli dva indonéští studenti v žižkovské restauraci nevybíravě upozorněni skupinou českých občanů na to, že daná restaurace je určena pouze pro „bílé občany“ – tedy pro občany s bílou barvou kůže. Jiní Čechoslováci považovali za problém míchání kultur, tedy to, že si zahraniční studenti nacházeli české nebo slovenské dívky, se kterými později zakládali rodiny.

Lidé neevropského vzezření s nedokonalou znalostí českého nebo slovenského jazyka, jiného náboženství i kultury se v socialistickém Československu museli vyrovnávat s xenofobií ve formě – slovních urážek a někdy dokonce i fyzického napadení.

Z převažujících výpovědí respondentů tedy vyplývá, že spíše šťastnou shodou okolností se ve svých studentských letech s projevy šikany a rasismu často nesetkávali a nebo že tyto zážitky nebyly natolik významné aby nemohly být překryty dalšími událostmi a většinou ve vzpomínkách potlačeny.

Když po roce 1965 proti své vůli v Praze zůstalo přibližně šedesát studentů, tato poměrně malá skupina se ještě více semkla a držela pospolu. A ačkoliv si každý z tehdejších studentů našel v Československu ženu, s kterou založil rodinu a dnes je každý z nich několika násobným dědečkem, vždy si tato skupina našla čas, aby udržovala vztahy. Do komunity můžeme symbolicky nahlédnout i ve filmu Surat dari Praha (Dopisy z Prahy), kde tato skupina celkem autenticky vystupuje.

Pan Rony Marton skutečnost komentuje:

„Ano, stýkáme se spolu s mými vrstevníky, ale když má každý svou rodinu, není tolik času. Pokaždé, když se sejdem, tak je to krásný. Celkově ale kontakt udržujeme.“

I přesto, že dnes už je každému z nich kolem osmdesáti let a v České republice strávili více než šedesát let, je znát, že na místo svého původu nezapomínají. Se svou indonéskou rodinou stále styky udržují a když potkají indonéského občana, vždy o něco pookřejí. Na otázku, jestli se cítí být spíše Čechem nebo Indonésanem odpovídají takto:

Pan Rony Marton:

„No to já jsem Indonésan. Ale myslím si, že nějakým způsobem přemýšlím česky. Ta Indonésie tam ale zůstane – Jáva tam je.“

⁶⁰ KUTHANOVÁ 2010, str. 45.

Pan Soegeng Soejono:

„Já už jsem v Čechách 56 let, a cítím se i jako Indonésan ale i jako Čech. Podle mě to, jaký je kdo člověk, neurčuje jeho národnost ale jeho charakter.“

Přestože lze říci, že po šedesáti letech se jejich domovem stala i Česká republika, kde žijí jejich rodiny, které většinou v České republice založili, na svou rodnou zemi nezapomněli a styky se svou rodinou v Indonésii udržují. Rovněž se snaží udržet vzájemné kontakty mezi sebou, vzájemně se navštěvují zejména v Praze. Svě děti respondenti indonésky většinou neučili. Částečně z toho důvodu, aby se do českého prostředí mohli integrovat bez handicapů a problémů a také proto, že komunikace v rodině v indonéštině by vyžadovalo značné úsilí a velkou motivaci. Určitou roli hrál dozajista, fakt že rodina se skládala ze smíšených manželství a také to, že do Indonésie měli v té době znemožněný přístup. Jejich potomci se tedy s indonéskou částí rodiny dorozumívají anglicky, někteří z nich dokonce Indonésii ani nenavštívili.

Pan Soejono vysvětluje, proč své děti neučil indonésky:

-Učil jste indonésky svoje děti?

„Ne, protože jakmile jsme byli proti režimu, tak jsme neměli styky s ambasádou a tím pádem ani s Indonésií a když synové byli malí a vyrůstali oni neměli toho indonéského ducha. A asi je to i moje chyba, já jsem jim to nevnucoval.“

Během rozhovorů jsme se také dostali k tématu, jak tehdejší studenti vnímají prvního a druhého indonéského prezidenta. Sukarno stál u zrodu indonéské republiky a když respondenti ze země odjížděli, prezidentem byl právě on. Suharto poté převzal prezidentskou funkci a v úřadu zůstal více než třicet let.

Indonésané poté mohli navštívit rodnou zemi až po pádu prezidenta Suharta. S tím jim velmi pomohl tehdejší indonéský velvyslanec pro Českou republiku Leonard Tobing, který působil v úřadu v letech 1995 – 1998 a byl jedním ze studentů, kteří přijeli do Československa v šedesátých letech.

Komentář pana Ronyho Martona k návratu do rodné vlasti:

-Kdy jste se poprvé do Indonésie vrátil?

„V roce 1998.“

-Takže až po pádu Suharta?

„Ne, právě že před pádem. Vrátil jsem se díky tomu, že tady v České republice byl velvyslanec Leo Tobing a to byl jeden z těch našich spolužáků, také studoval na VŠE jako já. Poté se vrátil domů do Indonésie a od roku 1994 se stal velvyslancem pro Českou republiku. Začal nás tam zvát a já jsem se ho ptal, jestli se nebojí, že jsme přece jenom pořád nepřátelé Suharta a jestli to není nebezpečné. A prej že ne. Dal nám vízum – dokonce jednou zadarmo. Takže jsme se tam dostali asi dva týdny před pádem Suharta. Na tento jeho čin opravdu nezapomenu, to byl dobrý skutek a klobouk dolů.“

Studenti měli povolené zakládat své spolky a organizace již během šedesátých let, vznikla například PPI (Perhimpunan Pelajar Indonesia),⁶¹ která sdružovala všechny Indonésany působící v Československu. Od roku 2000 fungovala organizace Pepicek, která byla vytvořena za stejným účelem jako PPI. Sdružuje všechny Indonésany, kteří v 50.-60. letech získali stipendium a studovali v Československu. Organizace má za úkol sdružovat bývalé studenty, udržovat vzájemnou komunikaci, organizovat setkání, podílet se na vydávání publikací o osudech bývalých studentů v Československu atd. Poslední setkání proběhlo v Jakartě v roce 2017. Setkání se většinou účastí i celá široká rodina, včetně manželek, dětí, vnoučat, synovců a neteří bývalých studentů.

-Jak jste se dozvěděl, že v Indonésii převrat proběhl (dokázal byste si vzpomenout, za jakých okolností jste se to dozvěděl?)

Pan Rony Marton:

„My jsme tady měli svaz indonéských studentů (PPI – Perhimpunan Pelajar Indonesia) a v roce 1965 jsem byl zvolen předsedou. No a v té době, kdy vypukla ta věc, tak jsme dostávali různé informace ze zahraničních novin, z rádia a od novinářů levicového zaměření. A taky jsme dostávali zprávy ze Západu – z Holandska a z Ameriky.“

⁶¹ PPI – Perhimpunan Pelajar Indonesia – Indonéská studentská asociace.

7.1. Sarodjo Siswartono

S panem Sarodjem Siswartonem, známým spíše pod jménem pan Sis, jsem se sešla 15.června 2019. Výpověď pana Siswartona probíhala formou nestandardizovaného rozhovoru. Pan Siswartono pochází z muslimské rodiny ze střední Jávy, za dva roky oslaví osmdesáté narozeniny a příští rok tomu bude šedesát let, co žije v České republice. Se svojí ženou vychoval dvě dcery a je několikanásobným dědečkem.

Pan Siswartono se narodil roku 1941 na střední Jávě ve městě Solo. Na střední školu chodil v rodném městě a na univerzitu nastoupil v Jakartě. Nejprve se chtěl věnovat ekonomice, tam ho ale nepřijali, a tak nastoupil na právnickou fakultu, kde studoval po dobu jednoho semestru. Poté byl na základě své žádosti vybrán do evropského studijního programu a odjel do Československa. *„Tehdy jsem nevěděl, kde se ta země nachází a tak jsem začal hledat na mapě, a viděl jsem, že kolem není žádná modrá barva, že ten stát nemá moře, ale tu nabídku jsem samozřejmě přijal. Už od začátku mi ta země přišla zajímavá, velmi jsem se těšil na zimu, jak to asi vypadá, když je země zmrzlá, dále mě zajímalo, kde se tady bere sůl, když tady není moře. Pak jsem se dozvěděl, že existují solné doly.“*

Pan Siswartono přiletěl do Prahy v roce 1960, spolu s dalšími 25 indonéskými studenty, kteří měli v Československu studovat. *„Když jsem v listopadu přiletěl do Prahy, měl jsem s sebou jen pár věcí. Přiletěli jsme brzy ráno a byla nám hrozná zima. Přišli za námi kluci (indonéští studenti, kteří už v Praze rok nebo dva studovali) a vzali nás na kolej 5. května. Tam nám uvařili indonéské jídlo, a začali nás seznamovat s českou kulturou.“* Poté pan Sis a další studenti začali navštěvovat jazykový kurz v Holešově, a proto o sobě někdy v žertu tvrdí, že je Moravák. Začátky v cizí zemi nebyly pochopitelně snadné. *„Když jsme přijeli, bylo to samozřejmě těžký, neuměli jsme ani česky, a neuměli jsme ani anglicky, což ovšem zdejší lidé také ne. Posléze jsme se naučili trochu německy, ale hlavně jsme se domlouvali rukama nohama. Měli jsme výbornou paní učitelku, která vždy přinesla názorné pomůcky na hodinu, když nám chtěla vysvětlit, co je rohlík, přinesla rohlíky, když chtěla vysvětlit, co je houska, přinesla housky. My totiž v indonéštině taková slova nemáme, všechno je pro nás roti.“⁶²*

Přijetí ze strany Čechů ale popisuje pan Siswartono velmi pozitivně *„Všichni byli nápomocní a pochopitelně jsme zde působili exoticky.“* I evropský jídelníček se od toho indonéského v mnohém liší, a i to je věc, na kterou je potřeba si v cizí zemi

⁶² Roti – v indonéštině znamená chléb, ale také jakékoliv jiné sladké i slané pečivo.

zvyknout. „Nejčastěji jsme k jídlu vyžadovali rýži a místo toho jsme dostávali knedlíky a brambory. Chleba mi ze začátku vůbec nechutnal, do té doby, než spolubydlící na koleji udělal topinky. Pivo na mě bylo moc hořké, ale časem jsem si zvykl a teď už si čas od času desítku rád dám.“

Ačkoliv každý z nich má své rodiny, vždy se rádi sejdou, všichni totiž pociťují velkou sounáležitost. „Rony (Jaroni Surjomartono, další z indonéských studentů, který studoval v Praze) chodil na stejnou střední školu v Indonésii jako já, ale potkali jsme se až tady. Jeho koníček je zpívání a hudba, pan Soejono (Soegeng Soejono) zase rád fotí a má všechny naše staré fotografie, já rád píšu takové rýmovačky nebo básničky. Každý máme něco.“

Když pan Siswartono ze své rodné Indonésie odjížděl, prezidentem Indonéské republiky byl Sukarno. Jelikož stál u vzniku samostatné republiky, vysloužil si přezdívku budovatel indonéského národa. A tak na něj vzpomíná právě i pan Siswartono. „Víte, já jsem velmi nadšený „sukarnoista“ a řekl bych, že každý kdo sem přijel stále je. A proto nemám rád Suharta. No a když převrat v Indonésii v roce 1965 začal, byli jsme pozvaný na ambasádu a museli jsme doložit, čím jsou naši rodiče a čím se živili naši prarodiče, asi čtyři generace zpátky. Pak jsme museli podepsat několik stran textu, že souhlasíme s režimem, který v Indonésii nastal. A tak jsme jim řekli, že víme, že už se ztratily stovky, nebo dokonce tisíce lidí a že ten souhlas nepodepíšeme. To pro nás znamenalo ztrátu indonéského pasu a samozřejmě i občanství. My když jsme se narodili, tak jsme měli Sukarna a od té doby mu prostě věříme, vždycky jsme měli jenom jeho. A proto já jsem „sukarnoista“ až do dneška.“

Pan Siswartono strávil v České republice téměř tři čtvrtiny života, vychoval zde dvě děti a mluví plynule česky. V době jeho příjezdu byl jediný možný kontakt s mateřskou zemí skrze poštovní společnost, což ovšem také znamená značné omezení vztahů s rodinou. Na otázku, jestli se po takové době cítí být spíše Indonésanem nebo Čechem odpovídá takto: „Občas se cítím jako Indonésan, občas jako Čech, jak kdy. Jsem tady moc rád, ale v zimě vzpomínám, jaký je tam teplo, rodinu už taky pomalu neznám, samozřejmě s bratry a se sestrami jsem v kontaktu, voláme si přes pevnou linku. Moje neteře a synovci mě přijeli navštívit do Čech. V roce 1998 jsem byl poprvé po té době v Indonésii. Když jsem přijel domů, tak mě tam nebytovali, musel jsem zůstat v hotelu a chtěl jsem se vrátit do České republiky. Bylo pro mě nebezpečné se vrátit do místa, kde jsem se narodil, musel jsem zůstat ve městě, které je 60 kilometrů vzdálené. Podruhé jsem Indonésii navštívil v roce 2008 a poté v roce 2017. Myslím si, že už tam možná ani nepojedu.“ Uzavírá rozhovor pan Siswartono.

8. ZÁVĚR

Fenomén Indonésanů přijíždějících do Československa v šedesátých letech 20. stol. je třeba vidět v kontextu poměrů vnitropolitických i zahraničněpolitických. Práce vypovídá o měnící se společenské atmosféře v ČSSR i v Indonésii a přináší odpovědi na vznesené otázky týkající se konstituování specifické indonéské komunity v České republice.

Je nepochybné, že se skupiny mladých Indonésanů na začátku šedesátých let objevily v Československu jako důsledek poválečného vývoje. Jako snahy Sovětského svazu rozšířit za pomoci Moskvě podřízených komunistických vlád myšlenky socialismu v celém světě. Individuální volba Československa byla pro účastníky studijních pobytů většinou dána náhodným výběrem, a někdy také nedostatkem jiných možností. Na osudu indonéských studentů v Československu lze zpětně nalézt mimořádně zajímavé, unikátní souvislosti, skrze něž lze doložit a pochopit vývoj mezinárodních vztahů za tzv. studené války ve střední Evropě. Zároveň lze totéž říci i o situaci v Indonésii. Dramatické indonéské události z poloviny šedesátých let a nástup prezidenta Suharta výrazným způsobem poznamenaly životy Indonésanů v Československu a jejich zkušenost tedy může kromě jiného pozoruhodným způsobem ilustrovat vývoj politických poměrů v Indonésii v druhé polovině 20. století. Z hlediska typologie migračních procesů vlastně došlo k radikální změně, kdy se z dočasného studijního pobytu stalo vyhnanství. Návrat do vlasti by totiž byl spojen s rizikem věznění, nebo dokonce s ohrožením života. Pobyt v Československu se pro Indonésany prodloužil na neurčito a pro většinu z nich se dočasná migrace stává trvalou. Založili zde rodiny a získali časem i nové státní občanství.

Na přijetí v českém prostředí si bývalí studenti většinou nestěžují. Jejich jinakost v socialistické éře vzbuzovala v etnicky takřka homogenním prostředí spíše zájem než odmítání a nevoli. Z výpovědí respondentů vyplývá, že Českou republiku přijali za svůj domov, a ačkoliv většinu života strávili v Čechách, na svojí rodnou zem nezapomínají a kontakty s rodinou stále udržují.

Práce přiblížila nikoli širokou, ale velmi důležitou a mimořádně zajímavou výseč vztahů a osobních kontaktů mezi Českou republikou a Indonéskou republikou s mnoha historickými, sociologickými i politologickými přesahy. Zároveň se ukázalo, že diametrální kulturní a společenské rozdílnosti nemusí být dnešním světem nutně překážkou pro postupné začlenění a uplatnění ve vzdálené zemi. Příběhy, o něž je kromě jiného opřena tato práce rovněž ukázaly, že lidské porozumění může mít univerzální charakter a individuální štěstí a spokojenost lze nalézt navzdory tragickým okolnostem a nepřízní osudu.

POUŽITÁ LITERATURA

Literární zdroje

DIENSTBIER, Jiří. *Noc začala ve tři ráno*. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 1967. Magnet (Vydavatelství časopisů MNO).

DUBOVSKÁ, Zorica, Tomáš F. PETRŮ a Zdeněk ZBOŘIL. *Dějiny Indonésie*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny států. ISBN 80-7106-457-2.

KUTHANOVÁ, V. Národnostní situace Československa v letech 1948–1989. Sondy do problematiky imigrace do ČSR/ČSSR a postavení legislativně uznaných národností/menšin, Diplomová práce, Masarykova Univerzita, Brno 2010. Dostupné na internete: http://is.muni.cz/th/180142/ff_m/MGR_PRACE_PC.txt. citované 2020-01-27.

Mgr. MEDVECOVÁ, Mária. *Zahraniční studenti v Československu v 60. a 70. letech: vzájemné sžití a vztah k československému obyvatelstvu*. Praha, 2015. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin (21-UHSD). Vedoucí práce Doc. PhDr. Michal Pullmann, Ph.D. 2015-02-02.

Mgr. NNAJI, Kristýna, *Zahraniční studenti v Československu v 70. a 80. letech*. Praha, 2018. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií (FHS), Pracoviště Orální historie – soudobých dějin (24-KOHSD). Vedoucí práce Mgr. Hana Vondráková Bortlová, Ph.D. 28. 5. 2018.

PETRŮ, Tomáš. *Jago a preman – kontroverzní hrdinové indonéské historie*. Praha, 2008. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra Blízkého východu. Vedoucí práce Vrhel, František.

PETRŮ, Tomáš. *SUKARNOVA ÉRA [přednáška]*. Praha: Filozofická fakulta UK.

Mgr. SOBOTKOVÁ, Hana, *Antilská a surinamská migrace do Nizozemí, Příspěvek ke studiu mezikontinentální migrace na přelomu 20. a 21. století, Praha 2006*, Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Středisko iberó-amerických studií. Vedoucí práce Prof. Josef Opatrný.

Internetové zdroje

Akonttrust: Naše znalosti, Nizozemsko [online], Poslední aktualizace 27.12.2019 [cit.27.12.2019].
Dostupné na: <https://www.akont.cz/nase-znalosti/prehled-jurisdikci/nizozemsko.html>

Leiden-Indonesia [online]. The Netherlands: Leiden University [cit. 2020-03-07]. Dostupné z:
<https://www.universiteitleiden.nl/en>

Ministerstvo vnitra české republiky: MZČR [online]. 2019 [cit. 2020-03-07]. Dostupné z:
https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?fbclid=IwAR0nyl4KgsGn-JR0yAxxOJRaSQrBCkCyU38n30mnSyPB_GWW44tDYkTTMGU

Nusantara Museum. *.html* [online]. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z:
<https://delftnetherlands.com/museums/nusantaramuseum.html>

Audiovizuální zdroje

Surat dari Praha [Dopisy z Prahy] [film]. Režie Angga Dwimas Sasongko. Indonésie, 2016.

The Act of Killing [Způsob zabíjení] [dokumentární film]. Režie Joshua Oppenheimer, Christine Cynn. Dánsko/Norsko/ Velká Británie, 2012.

The Look of Silence [Podoba ticha] [dokumentární film]. Režie Joshua Oppenheimer. Dánsko/Velká Británie/Norsko/Finsko, 2014.

Fotodokumentace

Apa & Siapa Alumni Ceko, Paguyuban ex-prlajar Indonesia do Ceko-Slowakia(Pepicek), 2002, str. 77,78.

Jaroslav Jiříčka, Týdeník Květy č. 51/22. 12. 2016, str, 20, 21, 24.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Rozhovor č. 1

Soengeng Soejono, Praha-kavárna Slávia, 30.4. 2019

ŽIVOT V INDONÉSII

/Výchozí osobní a rodinné poměry/

-Mohl byste říci něco o vašem původu a rodině?

Narodil jsem se na Východní Jávě ve městě Madiun v červnu roku 1939. Pocházím z velmi početné, chudé rodiny, bylo nás 13 sourozenců, já jsem dvanáctý. Protože nás bylo hodně, naučil jsem se být skromný a k životu toho nepotřebuji mnoho. Na člověku je to velmi znát, jestli pochází z rodiny, kde je hodně dětí nebo jestli je jedináček. Moje maminka byla v domácnosti (jak je to u nás na Jávě obvyklé) a tatínek byl státní úředník. A protože moje rodina neměla nikdy moc peněz z nejužší rodiny za mnou v Čechách nikdo z nich nebyl. I přes to, jakou jsme měli finanční situaci, všichni moji sourozenci studovali. Škola je pro nás důležitá, v tomto ohledu jsme velmi uvědomělí, rodiče dělají všechno pro to, aby mohlo jít jejich dítě studovat.

-Co bylo impulsem pro přesídlení do ČR a v kolika letech jste odcházel?

Z Indonésie jsem odešel v roce 1963, v té době mi bylo 24 let a byl jsem ve třetím ročníku na vysoké škole. Studoval jsem tehdy v Jakartě. Protože moji rodiče neměli peníze na to, aby mě dál podporovali ve studiu, a tak jsem kromě chození do školy chodil také do práce. Ale jelikož jsem dostal nabídku vycestovat do zahraničí, vysoké školy jsem nechal a pak v Čechách jsem musel začínat od začátku.

-Kolik studentů tenkrát dostalo možnost studovat v zahraničí? Byla možnost studovat i v jiných evropských zemích?

Studijní stipendium jsme tehdy dostali od vlády, na základě spolupráce mezi oběma zeměmi. Ve skupině, která přijela do Prahy v roce 1963 bylo 32 studentů. Co já vím, tak sem skupina studentů z Indonésie jezdila každý rok od roku 1958, pokaždé to ale byl jiný počet lidí.

-Jak byste charakterizoval poměry v Indonésii v době vašeho odchodu.

Když jsem ze své země odjížděl, prezidentem Indonéské republiky byl Sukarno, který byl velmi pokrokový a podporoval zahraniční stáže. Studenti se ze světa měli vracet domů a pomáhat budovat Indonésii. Byl to demokratický prezident, přirovnal bych ho k Masarykovi. Sukarno byl oblíbený a lidmi milovaný. Poté po roce 1965 byl u nás převrat a byl nastolen nový režim Orde Baru (Nový pořádek) pod generálem Suhartem, který podle mě je diktátorský. Ale to je kapitola sama pro sebe.

-Byl odchod z domovské země od začátku plánován jako trvalý?

Vůbec ne, protože nás sem poslali studovat a podle dohody, až zde vystudujeme jsme se měli vrátit zpátky domů a nějakou dobu jsme měli sloužit státu, protože nám na pět let umožnil vycestovat. Teprve poté jsme mohli pracovat jinde než u státní správy. Ale po převratu (1965) si každý student musel zvolit, jestli s režimem souhlasí nebo ne. Ti, kteří souhlasili, neměli problém a mohli se vrátit domů. Těm, kteří s nově nastoleným režimem nesouhlasili (jako jsem byl já) vzali občanství a trvalo dlouho, než jsme občanství zase dostali.

-Kolik bylo studentů, kteří nesouhlasili s novým režimem?

V roce 1963 tady bylo 200 studentů a s režimem jich nesouhlasilo asi 60. A ti, co s režimem neměli problém se vrátili domů. Ale byli i tací, kteří nejprve s režimem nesouhlasili a rozhodli se v Československu zůstat, ale pak to nevydrželi, podepsali souhlas s Orde Baru a vrátili se do Indonésie.

-Prosím, popište svou cestu do Československa (cestoval jste sám nebo s někým?)

Cestoval jsem letadlem, bylo to poprvé co jsem letěl, a ještě to bylo tak daleko, pro mě to byl zážitek na celý život nikdy před tím jsem neopustil ani Jávu. Když jsme přistáli tady v Ruzyni, tak nám byla hrozná zima, bylo to 10. září, v devět večer a ti starší studenti na nás na letišti čekali s kabátem v ruce. Poté, co jsme sem přijeli museli jsme absolvovat všechny možné zdravotní testy, týden jsme byli v karanténě, aby bylo jisté, že nepřeneseme nějaké nemoci. Studenti, kteří přijeli do Čech v předchozích letech sem cestovali lodí. Ta cesta trvala celý měsíc.

-Absolvoval jste vůbec někdy cestu do Indonésie lodí?

Ne, naštěstí...ale možná také bohužel, protože ti studenti, kteří to absolvovali říkají, že to bylo strašné dobrodružství.

ŽIVOT V ČESKOSLOVENSKU/V ČESKÉ REPUBLICCE

/Poměry a život v novém domově/

-Proč jste si vybral právě Československo? Byly na výběr i jiné evropské země?

Ano, bylo na výběr hodně zemí, já jsem úplně původně chtěl do Japonska. Ale tenkrát hrála velkou roli protekce a do Japonska brali pouze pět lidí. Těchto pět lidí sponzoroval prezident Sukarno a mě sponzoroval guvernér Jakarty. A když jsem neměl dostatečně velkou protekci pro cestu do Japonska, říkal jsem si, že hlavně musím odjet někam studovat. Pak už mi bylo jedno kam. Československo mi bylo přiděleno. Teď tady jsem a nelituji toho.

-Zažil jste nějaký kulturní šok? Jaký?

Bylo to samozřejmě úplně něco jiného. Když jsem v roce 1963 přiletěl do Prahy, bylo tady všechno dražší než u nás v Indonésii ale peníze, které jsme dostávali od školy nám stačily na všechno, co jsme potřebovali. Dokonce čeští studenti, kteří dostávali peníze od rodičů, neměli tolik peněz, jako jsme měli my. Také mi byla pořád hrozná zima a nechutnalo mi žádné jídlo, ale v zásadě jsem neměl s ničím problém, když je člověk mladý je všechno velký dobrodružství. Já jsem si hlavně uvědomoval, že je všechno úplně jiný. Nikdy jsem neměl žádné potíže se

adaptovat, a to mám dodnes. Já jsem komunikativní člověk, nedělá mi problém bavit se s kýmkoliv.

-Za jak dlouho jste se naučil česky? Bylo to pro Vás těžké?

Česky jsem se učil deset měsíců, byl to dril. Učil jsem se každý den i v sobotu. Učili jsme se od pedagogů z Univerzity 17. listopadu. Čeština těžká byla, protože má úplně jiná pravidla než indonéština – nedá se to moc srovnávat mezi těmito jazyky je obrovský rozdíl.

-Jak lze popsat přijetí ze strany Čechů?

Nikdy jsem neměl s nikým žádný problém. A celkově – indonéská nátura je velmi přizpůsobivá na rozdíl od jiných národností. My jsme velmi otevření.

-Našli jste v ČR to, co jste v Indonésii postrádali? Hodnotíte svou emigraci jako dobrý krok?

Já ničeho nelituji, v České republice už žiji 56 let.

-Mohli byste zkusit rozdělit skupiny/vlny v jakých Indonésané přicházeli do ČR?

To nevím, jen vím to, že studenti do Československa byli posíláni od roku 1958 každý rok – v tom je podporoval prezident Sukarno. Pak se to v roce 1965 asi pozastavilo.

-Jaké jste zde našli uplatnění a jaké je vaše zaměstnání?

Studoval jsem na Filozofické fakultě obor pedagogika a psychologie dětí. Ale nikdy jsem se tím neživil. Když jsem studoval, byl jsem požádán, abych vyučoval indonéštinu a indonéské realie. Moji studenti byli například doktor Zbořil, pan Mrázek... oni byli studenti indonéštiny. Já jsem studoval a zároveň jsem byl lektorem indonéštiny.

-Jaký byl váš kontakt s mateřskou zemí v době studií?

Od roku 1963 do roku 1965 jsme udržovali normální kontakt, psali jsme si dopisy. A po roce 1965 jsme ztratili kontakt, když nastalo Orde Baru (Nový pořádek), tak bylo všechno cenzurované, veškerá pošta byla hlídána. Takže jsme si přímo psát nemohli ale já osobně, jsem posílal dopisy přes někoho jiného, takže ty hlavní věci, které se doma děly jsem věděl.

-Za jak dlouho jste se poté vrátil do Indonésie?

Poprvé jsem se do Indonésie vrátil po 35 letech, v roce 1998. Náhodou se stal indonéským velvyslancem náš kamarád, který tady studoval, znal nás, a tak věděl, že nejsme žádní vyvrhelové a bojoval na ministerstvu za to, aby nám dali možnost se podívat zpátky domů. Ale tenkrát už jsem byl občanem České republiky.

-Jaké to pro Vás bylo se po 35 letech vrátit domů? Navštěvujete stále Indonésii? Pokud ano, jak často?

Byl to obrovský šok. Když 35 let nevidíte svou zem. Místo, kde jsme bydleli jsem skoro nepoznal, bylo zarostlé stromy. Některé své příbuzné jsem viděl poprvé, protože se narodili, když jsem byl pryč. Měl jsem hodně smíšené pocity, ale já už jsem zvyklý, že doma jsem tady. Od roku 1998 jsem Indonésii navštívil už šestkrát. To je rekord, někteří studenti nebyli v Indonésii od té doby, co odjeli ani jednou, a to přijeli do Československa dřív než já.

-Jak byste popsal Indonésii před převratem a po převratu?

Převrat v roce 1965 je mezník. Před převratem byla demokracie, po něm byla diktatura. Nový režim nikdy nedodržel lidská práva – proto já jsem byl proti. Jsem pro dodržování lidských práv, ať je to kdekoliv a kdykoliv. Někdo mě podezírá, že jsem komunista a takový kecy.

-Kontakt Indonésanů v ČR – stýkáte se s ostatními Indonésany zde? Jak často...

Ano, stýkáme se spolu s mými vrstevníky, ale když má každý svou rodinu, není tolik času. Pokaždé, když se sejdeme, tak je to krásný. Celkově ale kontakt udržujeme.

-Je něco, po čem se vám stýská?

Už ne... a když jsem byl v Indonésii třeba dva měsíce, tak už jsem chtěl domů (do Čech). Jinak já ničeho nelituji, tady je krásně, co chcete, akorát lidi tady nadávají na dopravu. Indonésané jsou hodně otevření a přátelští. Nezáleží na tom, kde člověk žije ale jak žije.

-Pozorujete při svých návštěvách staré vlasti společenské a jiné změny a jak je lze popsat?

Já už jsem se adaptoval na zdejší podmínky.

-Plánujete návrat do původní vlasti?

Já vám můžu konstatovat, že už bych tam nechtěl jet. Jednak z toho důvodu, že člověk už je starý a ty poměry jsou dnes už úplně jiné a bojím se i o fyzické zdraví. Stačí, že sníte nějaké indonéské jídlo, na které už nejste zvyklí a neudělá vám to dobře. A letenky, celková cesta vyjde na dost draho.

-Učil jste indonésky svoje děti? Pokud ne, jak se dorozumívají s příbuznými v Indonésii?

Ne, protože jakmile jsme byli proti režimu, tak jsme neměli styky s ambasádou a tím pádem ani s Indonésií a když synové byli malí a vyrůstali oni neměli toho indonéského ducha. A asi je to i moje chyba ale já jsem jim to nevnucoval, já jsem člověk, který nerad někomu něco vnucuje, všechno nechám tak nějak plynout. A s příbuznými se nedorozumívají, protože se ani nikdy nepotkali a kdyby se potkali, tak by se bavili anglicky. Moje děti v Indonésii nikdy nebyly nikdy o to neměli zájem. (Pan Soejono má dva syny)

-Jak se liší výchova dětí v Indonésii a v České republice?

Rodiče v Indonésii své děti často rozmazlují a děti jsou často zhýčkané. Tady je to spíš takový pragmatismus. Myslím si, že nejlepší je umět najít zlatou střední cestu. Každá kultura má něco dobrého a něco špatného – já vybírám jenom to dobré. Například u nás je velký prohřešek nedochvilnost – a to není dobré, to se musí vybourat. Já už jsem zvyklý všude být na čas.

-Po tolika letech, co v České republice žijete, cítíte se spíš jako Čech nebo jako Indonésan?

Já už jsem v Čechách 56 let, a cítím se i jako Indonésan ale i jako Čech. Podle mě to, jaký je kdo člověk neurčuje jeho národnost, ale jeho charakter. Nepřijímám rasismus a nepřijímám xenofobii.

NÁBOŽENSTVÍ

/víra v nábožensky tolerantním a ateistickém prostředí/

-Jaké náboženství vyznáváte?

Já jsem muslim, protože moji rodiče byli muslimové ale vyznáváme javánský islám neboli kejawen, to je forma islámu, které pochází z animismu. V srdci jsem muslim, věřím Alláhovi, ale nemodlím se pětkrát denně ani nedodržuji půst. Ale to je také dané tím, že jsem daleko od domova, kdybych teď byl doma, podlehl bych veřejnému nátlaku, když u nás v pátek nejdete do mešity, tak na vás každý kouká.

-Praktikujete?

Do mešity chodím spíš sporadicky. Rozhodně ne každý pátek.

-Jak se díváte na poměr Čechů k náboženství a k víře v Boha?

Já to vidím tak, že v podstatě každý člověk věří v Boha, podle mě ateismus neexistuje. Existují nějaké energie, které nejsou vidět, ale jsou tu, tak je tomu i s Bohem – není vidět ale je tu a je jedno v jaké podobě si ho kdo představuje- ať je to Alláh, Ježíš Kristus, Tao nebo Dalajláma...

Jak se koukáte na film Surat dari Praha? (Dopisy z Prahy)

Je dobře že je ten film natočený, aby víc lidí vědělo, co se vlastně stalo. Je to příběh několika Indonéských studentů, kteří se nemohli vrátit do své vlasti.

Příloha č. 2

Rozhovor č. 2

Jaroni Surjomartono neboli Rony Marton, Praha – Restaurace Garuda, 11.5.2019

ŽIVOT V INDONÉSII

/Výchozí osobní a rodinné poměry/

-Kdy a kde jste se narodil?

Narodil jsem se v roce 1943 a pocházím ze střední Jávy z města Solo.

-Jaká byla Vaše rodina? (Kolik máte sourozenců, co dělali Vaši rodiče. Navštívil někdo z Vaší rodiny Českou republiku?)

Pocházím z muslimské rodiny. Moji rodiče měli jenom dvě děti, to není moc obvyklé. V Indonésii je běžnější mít víc dětí. Já mám jenom staršího bratra. Moji rodiče byli soukromí podnikatelé, měli batikovou⁶³ firmu. Českou republiku navštívila maminka a později i někdo z mojí širší rodiny – například bratrance.

-Kolik Vám bylo let, když jste se rozhodl podat žádost o studijní stipendium?

Když jsem odcházel z Indonésie, tak mi bylo 20 let.

-Kolik studentů tenkrát dostalo stipendium? Dostávala se víza i do jiných evropských zemí?

V roce 1963, když jsem odcházel, se mnou odcházelo přibližně 35 studentů. A ano, byla možnost studovat v Bulharsku, v Polsku, v Rumunsku, v Albánii, ve východním Německu i v Sovětském svazu. Tak jsem si říkal, že to je hodně států, které já vůbec neznám, a tak jsem se rozhodoval podle toho, jaká země má nejlepší vzdělávací systém. No a nejlépe z toho vyšlo Československo.

-Proč jste si vybral právě Československo? Jak dlouho trvala realizace prvotního záměru odejít ze země?

Úplně původně jsem chtěl do Japonska, kvůli tomu, že jsem dělal judo. Japonská vláda dávala stipendium v rámci válečné reparace, protože tenkrát Japonci okupovali Indonésii a podle mezinárodních úmluv museli zaplatit nějaké odškodné. No a jedna forma toho odškodného bylo stipendium pro studenty, bohužel jsem se tam ale nedostal. Ale řekli mi, že v Evropě by pro mě

⁶³Batik –vyrábění batikového oblečení spočívá v nanášení horkého vosku na látku, následné obarvování a vyvařování. Je to stará technika pocházející z 6. – 8. století, je to součást indonéského dědictví a kultury.

místo bylo. Musel jsem projít různými testy (vědomostními) a asi za měsíc mi napsali, že jsem prošel, za půl roku jsem odjel.

-Studoval jste v Indonésii vysokou školu?

Po maturitě v roce 1961-1962 jsem dělal přijímačky na čtyři vysoké školy a na všechny mě přijali, vybral jsem si UGM (Universitas Gadjah Mada v Yogyakartaě), tak jsem tam nastoupil ale chodil jsem tam jenom rok a půl. Poté jsem si podal žádost o zahraniční studijní pobyt.

-Jak byste charakterizoval poměry v Indonésii v době vašeho odchodu?

Když jsem odcházel, byl jsem mladý a rád jsem hrál na kytaru, měl jsem tři kapely. Život pro mě vypadal docela dobře. Indonésie je muslimská země a z mojí rodiny jsou také všichni muslimové a rozdíl je v tom, že tenkrát ten islám byl mnohem tolerantnější než dneska. Když jsem tam potom přijel po 32 letech poprvé, tak to bylo úplně něco jiného. Dnes hodně žen nosí šátky, to za mě nebylo.

-Byl odchod z domovské země od začátku plánován jako trvalý?

Ne, to vůbec ne.

ŽIVOT V ČR

/Poměry a život v novém domově/

-Kdy jste přijel do Československa a jaký byl Váš první dojem z Prahy?

Přijel jsem v roce 1963. Bylo to v září večer, přijeli jsme autobusem z letiště na kolej Komenského na Praze 6. A mně osobně to připadalo, že to město je hrozně tmavý, všechny obchody a hospůdky byly zavřené. Protože v Solu nebo v Yogyakartaě ten život začíná až večer. A celkově na mě Praha působila hrozně šedě a trochu depresivně. Ale to byl jen první dojem, po nějaké době jsem si zvyknul a zase mi to připadalo jiný.

-Zažil jste nějaký kulturní šok? Jaký?

Asi ani ne, protože naše rodina má styky i s rodinami z Ameriky, takže jsem byl zvyklí a žádný kulturní šok jsem neměl.

-Za jak dlouho jste se naučil česky? Bylo to pro Vás těžké?

No vlastně se učím česky pořád, čeština je hrozně těžká, zvláště pro cizince z Asie. Ta jazyková struktura je úplně jiná, filozofie jazyka je jiná, způsob vyjadřování i cítění je úplně jiné. A čeština je o hodně přesnější jazyk, než je indonéština. Vy můžete vše podrobně slovně definovat. Je to velikánský rozdíl. Já říkám, že Čech, který se chce naučit indonéštinu, tak se to naučí za tři měsíce.

-Jak lze popsat přijetí ze strany Čechů?

Vždycky jsem se všemi vycházel dobře, bavil jsem se hlavně s ostatními studenty a měl jsem se všemi vždy dobré vtahy. Chodili jsme spolu například do kina a na pivo.

-Hodnotíte svou emigraci jako dobrý krok?

Já si myslím že to je osud. Možná v Evropě ten osud nemá takovou váhu jako v Indonésii. Ale myslím, že někdy ani nevíte co se může stát a nebudete to moci plánovat. A kdo za tím vším stojí, to nevím, ale prostě to tak je. Já věřím, že tady existuje ještě větší síla, která nás nějakým způsobem ovlivňuje – přímo nebo nepřímo. Když se třeba koukáte na rostliny nebo na zvířata, tak vidíte, že je to zázrak. Život je zázrak. Proto nemám rád násilí, nemám rád zabíjení.

-Mohli Indonésané navštěvovat Československo/Českou republiku?

Nejprve sem byli posíláni studenti oficiálně od roku 1957 do roku 1965. Podle dohody mezi oběma zeměmi. Poté to nebylo možné přijíždět sem až do roku 89, do Indonésie jsme mohli cestovat až od roku 98.

-Jaké jste zde našli uplatnění a jaké je vaše zaměstnání?

Zde v Praze jsem vystudoval Vysokou školu Ekonomickou a vždy jsem pracoval ve svém oboru. Vždy jsem bez problému našel uplatnění.

-Jak byste popsal Indonésii před převratem?

Před převratem-to je rok 1945-1965 to tam byl systém parlamentní demokracie. Za Sukarna tam byla demokracie a nějaká vize – to bylo docela dobrý.

Musel jsem opravit jedno rčení Indonésanů, všichni říkali: „Jé, my jsme mírumilovní a často se usmíváme“. Ale ne, nejsme mírumilovní, my jsme schopni zabít bez příčiny. Já jsem vůči tomu dost kritický. A tento problém pořád není vyřešen. Do dnešní doby nikdo neříká, z těch státních úředníků, že zabíjení v roce 1965 bylo špatné a že by to byla věc, která by se měla odsoudit, aby k něčemu podobnému nemohlo dojít zase někdy jindy, někde jinde, kdekoliv. To už nikde nesmí být, nesmí se to opakovat. Takže takzvaný morální profil Indonésie je ještě teď v takovém tápání. Země je kritizována kvůli korupci a korupci nelze hájit. Je to však nešvar nesrovnatelný s vlnou zabíjení v těch šedesátých letech. Korupce jsou jenom peníze a majetky. Zabíjení bylo národní katastrofou, s níž se země ještě bude muset vypořádat. Jinak bude národ pořád bloudit v kruhu. To je můj názor, je to takový smutný ale je to tak.

-Kdy jste se poprvé do Indonésie vrátil?

V roce 1998.

Takže až po pádu Suharta?

Ne, právě že před pádem. Vrátil jsem se díky tomu, že tady v České republice byl velvyslanec Leo Tobing a to byl jeden z těch našich spolužáků, také studoval na VŠE jako já. Poté se vrátil domů do Indonésie a od roku 1994 se stal velvyslancem pro Českou republiku. Začal nás tam zvát a já jsem se ho ptal, jestli se nebojí, že jsme přece jenom pořád nepřátelé Suharta a jestli to není nebezpečné. A prej že ne. Dal nám vízum – dokonce jednou zadarmo. Takže jsme se tam dostali asi dva týdny před pádem Suharta. Na tento jeho čin opravdu nezapomenu, to byl dobrý skutek a klobouk dolů.

-Pozorujete při svých návštěvách staré vlasti společenské a jiné změny a jak je lze popsat?

No já už bych tam asi nemohl být. Já od té doby, co jsem odjel, tak jsem byl upřímný a ty lidi tam jsou takový trochu pokrytecký – neříkají věci na rovinu, a to já nesnáším. A tohle jsem se naučil tady, tam bych asi s touto vlastností nebyl v bezpečí. (směje se)

-Jak jste se dozvěděl, že v Indonésii převrat proběhl (dokázal byste si vzpomenout, za jakých okolností a jak jste se to dozvěděl?

My jsme tady měli svaz indonéských studentů (PPI – Perhimpunan Pelajar Indonesia) a v roce 1965 jsem byl zvolen předsedou. No a v té době, kdy vypukla ta věc, tak jsme dostávali různé informace ze zahraničních novin, z rádia a od novinářů levicového zaměření. A taky jsme dostávali zprávy ze Západu – z Holandska a z Ameriky z Corona University (to bylo centrum pro studium Indonésie).

Jak se na to, že zde zůstanete dívala Vaše rodina v Indonésii? Chtěli abyste se vrátil, nebo jim imponovalo, že se chcete postavit režimu?

No bylo to smutný, hlavně pro maminku. Protože to je člověk, který myslí hlavně na ty děti. Ale ve skutečnosti jsem se od maminky dozvěděl, když jsem přijela v roce 1978 (jela do Mekky na hadž a přijela i do Prahy) abych zůstal tady, jestli můžu. Protože Suharto je hamoun. A tím, že mi řekla abych zde zůstal mi dala najevo, že se Suhartem nesouhlasí.

Jak jste spolu komunikovali v době převratu?

Skoro čtyři roky jsme téměř nekomunikovali. Nevím, z jaké to bylo strany – ta překážka. Jestli ze strany České republiky nebo ze strany Indonésie. Čtyři roky jsme měli utrum, pak už to bylo normální, psali jsme si dopisy, později faxy no a teď s internetem je to úplně jednoduché.

-Jaký je váš kontakt s mateřskou zemí dnes – jak často tam jezdíte – jestli vůbec.

Poprvé jsem tam byl v roce 1998, pak 2007, 2015,16,17, takže pětkrát. Někdy jsem tam byl sám ale poslední roky jsem vzal i rodinu.

-Jak probíhalo podepsání dokumentu, že s režimem souhlasíte? Kdybyste se rozhodl, že dokument podepíšete, musel byste zde v Československu nebo v Indonésii?

Ten dokument se podepisoval tady v Praze. Pokud bych s tím souhlasil, tak by mě nechali dál tady v Praze a prodloužili by mi pas. Někteří studenti tady zůstali a až v roce 1974 čili skoro o 10 let později souhlas podepsali. Ale já proti tomu nic nemám, neodsuzuji je, protože to není jejich chyba, to je chyba toho režimu. Život v cizině v 70. letech pro některé lidi není snesitelný.

-Když jste přišel o Indonéské občanství, jak jste získal české? (co jste pro to musel udělat, jak dlouho to trvalo?) Jak dlouho jste byl bez občanství?

O české občanství jsem zažádal v roce 1991 a dostal jsem ho hned a bylo to bez problémů.

-Jak vnímáte prezidenta Sukarna?

Když se dostal Sukarno k moci, tak měl jasnou vizi a byl jedním z těch lidí, kteří se snažili, aby byla Indonésie jednotná – jako jeden stát. Aby měla jeden jazyk, byla jeden národ a jedna země. Sukarno chtěl od roku 1955 sjednocovat země Afriky a Asie, které byly pod nadvládou jiných států. Ale já si myslím, že Sukarno působil trochu autoritářsky – některé prvky tam jsou, například nechal se jmenovat doživotním prezidentem, ale těch negativních faktorů je méně. Protože on chtěl, aby Indonésie nebyla pod vlivem kapitalistických států.

-Stýkáte se s ostatními Indonésany zde? Drželi jste pospolu, když jste najednou zůstali v Československu? Scházeli jste se?

Ano, máme dobré vztahy. Zůstalo tady asi 100 studentů a 100 se jich vrátilo domů. Akorát někdy jsme si nerozuměli v některých politických věcech, například v otázce ve vztahu s Čínou. Faktem je, že nemám rád extremismus – ale levý ani pravý.

Vojenská okupace v roce 1968 pro mě byl šok. To jsem zrovna byl nemocný ve Frýdku Místku u rodičů mé manželky, měl jsem zápal plic a vůbec jsem tomu nemohl věřit a ztratil jsem veškeré iluze. Napsal jsem několik dopisů do komunistické strany, až asi po měsíci jsem si říkal, sakra, co jsem to udělal já mám tady rodinu, ale nakonec se nic nestalo.

-Je něco, co Vám na České republice vadí?

No já když jsem přijel, tak jsem byl docela mladý, bylo mi 20. Takže mě nevadí ani zima, organismus se adaptoval docela dobře tím pádem to docela jde. I když teplo je lepší.

-Je něco, po čem se vám stýská?

Ono se dá všechno nahradit. Chybí mi nějaké druhy ovoce, které tady nejsou například Siwalan (malinkatý kokosek, který když se otevře, tak je tam šťáva i dužina) to je tak dobrý. A pak ještě jedno ovoce Besusu – ono to vlastně není ovoce, roste to v zemi jako brambory.

-Plánujete návrat do původní vlasti?

Ne natrvalo, ale zase bych tam chtěl jet, navštívit rodinu...

-Učil jste indonésy svoje děti? Pokud ne, jak se dorozumívají s příbuznými v Indonésii?

Moje děti umí indonésy velice málo, bohužel. Chlapi jsou líní, aby děti učili. Kdyby byla maminka Indonésanka, tak by uměli.

-Po tolika letech, co v České republice žijete, cítíte se spíš jako Čech nebo jako Indonésan?

No to já jsem Indonésan. Ale myslím si, že nějakým způsobem přemýšlím česky. Ta Indonésie tam ale zůstane – Jáva tam je.

NÁBOŽENSTVÍ

/víra v nábožensky tolerantním a ateistickém prostředí/

-Jaké náboženství vyznáváte?

Vyrostl jsem v muslimské rodině.

-Jak se díváte na poměr Čechů k náboženství a k víře v Boha?

Já jsem nikdy neměl s ničím problém. A v Indonésii je také hodně ateistů. My jsme byli velmi tolerantní ke všemu, každý směl mít takové náboženství, jaké chtěl, i ateismus. Podle mého názoru je víra velmi intimní vztah mezi člověkem a Bohem a nikdo jiný do toho nemůže mluvit.

(DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY)

-Jaké pro Vás bylo podílet se na natáčení filmu Surat dari Praha? Myslíte, že je dobře že je tento film natočený? Proč?

Já jsem byl u zrodu toho filmu. Byl jsem první člověk, kterého tvůrci filmu kontaktovali asi v roce 2014. Řekl jsem, že jim určitě pomůžu, protože to je pro dobrou věc – je to vyjádření odporu proti Suhartovi. Když přijel režisér a scénárista, řekl jsem jim, že je to dobrý ale že by bylo třeba ubrat politický náboj. Té politiky tam napoprvé bylo opravdu moc a mladé lidi to zase tolik nebaví, kupodivu mě poslechli. Ten příběh ale není příběh jenom jednoho člověka, je to více osudů dohromady – je to jedna postava, která zastupuje několik osob. V roce 2016 byla premiéra toho filmu v Jakartě, kam jsem byl pozvaný. Sice to není trháček, ale pomáhá to tomu, že se mladí lidé o toto téma víc zajímají a také u nich stoupl zájem navštívit Prahu, chtějí poznat to místo, kde se film natáčel. Když to bylo v indonéských kinech, tak to byl šestý nejnavštěvovanější film.

Ten film je pro mě jako pro starýho člověka taková satisfakce, protože podle mě, pravda vždycky vyjde najevo – nesmíte to počítat na měsíce nebo na roky – vždycky ta pravda přijde, bude to. Tak právě proto mluvíte pravdu, říkat nepravdu je náročnější, musíte kombinovat, jak co bylo – to za to nestojí.

-Jaká byla Vaše hudební kariéra? V Čechách jste se proslavil hlavně písničkou Hastrmane Tatrmane.

Zpíval jsem už v Indonésii, měl jsem tam tři kapely a tam jsem to měl jako svého koníčka. Potom tady v Československu jsme založili kapelu, jmenovala se Matahari, hráli jsme na Strahově v 007, to jsme měli vždycky plno. Pak jsem se v roce 1971 zúčastnil soutěže Hledáme nové talenty, a vyhrál jsem první cenu, získal jsem zlatý dudlík. Pak mě začali lánřit ty manažeři jako je Petr Hannig a Petra Černocká. Později jsem spolupracoval s orchestrem pana Petra Vlacha a pak s orchestrem československého rozhlasu. A pak jsem jezdil po republice a byl jsem polo-profesionál, protože kromě toho jsem se vždy živil jako ekonom.

Příloha č. 3

Indonéští studenti v Praze, (reportáž pro časopis Květy, 2016).

Příloha č. 4

Kapela Matahari v Praze, 1971. Na fotografii je pan Rony Marton (druhý zprava), z publikace Apa & Siapa Alumni Ceko.

Příloha č. 5

Pan Soegeng Soejono se svou rodinou, z přelomu 60. a 70. let. Pro reportáž v časopise Květy.

Příloha č. 6

Na fotografii je pan Rony Marton, v Praze 1970. Z publikace Apa & Siapa Alumni Ceko.

Příloha č. 7

Pan Siswartono na fotografii pro reportáž v časopise Květy, 2016.

